

УКРАЇНА
СПІЛЬНЕ
ДОБРО
ВСІХ ЇЇ
ГРОМАДЯН

МАТЕРІАЛИ

VI

ВЕЛИКОГО
ЗБОРУ
УКРАЇНСЬКИХ
НАЦІОНАЛІСТІВ

СМОЛОСКИП

У К Р А Ї Н А
СПІЛЬНЕ ДОБРО
ВСІХ
ЇЇ ГРОМАДЯН

МАТЕРІЯЛИ VII-ГО
ВЕЛИКОГО
ЗБОРУ
УКРАЇНСЬКИХ
НАЦІОНАЛІСТІВ

СМОЛОСКИП

Ми, українські націоналісти, видвигаємо візію такого світоглядного ладу, в якому кожен народ матиме свою державу, свою національну будівлю, буде в ній творити і розвиватися без тиску і диктату з-зовні, буде обмінюватися своїми здобутками з іншими, співпрацювати з ними й об'єднуватися по своїй уподобі і згідно із своїми інтересами.

Ми рішуче відкидаємо насильство народу над народом, в ім'я якої б цілі це не було!

Людина і народ — це найвищі вартості на землі і їх добру та розвиткові підкорене все інше!

Народам і людині призначено рости й розвиватися, постійно трудитися й змагатися за осягнення нових вартостей, за здобування нових висот, за власне удосконалювання, за щастя, мир і свободу.

.....

Те, на що ми чекали від закінчення останньої війни і в що ми не переставали вірити, сталося: скривавлена війною і прибита російсько-комуністичним терором поневолена українська нація починає піднімати голову й відважно домагатися своїх прав. Національний спротив, відгомін якого доходить до нас, охоплює всі аспекти національного життя від економічно-соціального у формі страйків, культурного — у формі боротьби за українську мову і збереження та відновлення українських духовних надбань, до політичного — у формі цілком ясних і рішучих домагань усамостійнення України.

Із Закликів VII ВЗУН

VII ВЗУН відбувається в періоді, коли вже не так ми, як наше оточення переживає злам. Ми є свідками завмирання цілого ряду політичних сил нашого життя, важкої мутації серед нашої молоді й у всьому світі. Але найбільше «мементо» являє стан на Рідних Землях. Там — за останні три роки — відбулися великі й епохальні події.

В обличчі цієї нової дійсності, яка важить на долі України й матиме значення в розвитку історії усього світу — ми вийшли на нові обрії. Власними силами, без чужої будь-якої допомоги, тільки власною працею і власним серцем, власною напруженою патріотизму й ідеалізму, ми стали й поставили знову ОУН справді в першу лінію визвольної боротьби.

Олег Жданович

Organization of Ukrainian Nationalists

**PAPERS
OF THE SEVENTH CONGRESS
OF UKRAINIAN NATIONALISTS**

(In Ukrainian)

Vasyl Symonenko Ukrainian Publishers SMOLOSKYP

Paris

1971

Baltimore

ПРОВІД УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

**УКРАЇНА
СПІЛЬНЕ ДОБРО
ВСІХ ЇЇ ГРОМАДЯН**

Матеріяли VII Великого Збору
Українських Націоналістів (ВЗУН)

diasporiana.org.ua

Українське В-во СМОЛОСКИП ім. В. Симоненка

Париж

1971

Балтимор

Бібліотека СМОЛОСКИПА ч. 8

Обкладинка роботи мистця М. Михалевича

SMOLOSKYP

3, rue du Sabot
Paris (6^e)
France

P. O. Box 6066, Patterson Sta.
Baltimore, Md. 21231
U.S.A.

ОСНОВНИЙ ДОКУМЕНТ VII ВЗУН

Постійне страждання і щоденна рутинна т. зв. нормального життя мають те спільне, що часто й у багатьох викликають враження, наче б життя стояло на місці, наче б у нас і довкола нас нічого не мінялося. Горе тій одиниці, а ще більше тій організації, зокрема ж політичній, яка намагалась би жити й діяти під враженням, що життя застигло. Не менше горе тим, хто бачить зміни в світі, а не хоче їх бачити в українській спільноті та не витягає з них висновків.

Організація Українських Націоналістів, крім всього іншого, має на своєму « активі » — гостре відчуття ходу подій і відвагу витягати належні висновки. Постанови її 1929 р. було витягненням висновків із пройденого періоду УВО та виразом рішення перейти в новий, із новими методами боротьби. Цей факт став історичним переломом в історії українського народу.

Розлам в ОУН та досвід війни не пройшли для нас непоміченими. Ми не стали на становищі догматизму й 1947 р. рахуючись із дійсністю на Україні й усьому світі, ми поклали натиск на політичну дію, при цьому переходячи від тези монопартійности до плюралізму, витягаючи з цього конкретний висновок : участь у перетворенні ДЦ УНР та вступлення до УНРади.

IV ВЗУН 1955 р. задав тон до звороту в методах боротьби проти окупанта України. Мало хто це помітив, згодом дехто навіть про це забув і за 10 років

розгорілась полеміка про висилку пакунків на Україну, листування з рідними там, «зустрічі» тощо, бо більшість еміграції стала перед цими новими явищами заскоченою. Ми не були заскочені, бо від 1955 р. мали устійнені основи дії в нових умовах. Нас не заскочила «відлига», як не заскакує сьогодні більший чи менший поворот до сталінізму.

Але що найважливіше: наше гостре відчуття дійсності й зміни у ній дало нам змогу вийти на нові обрії дії і досягнути в крайовій ділянці те, що ми досягнули. Це всім відомо, про це була мова на VII ВЗУН. Але треба йти далі, не зупиняючись. І VII ВЗУН дав глибоку й детальну аналізу положення в світі, в ССРСР, в поневоленій Україні, серед діаспори на чужині та схвалив напрямні дальшої дії ОУН. Основний документ цієї праці — книга, що її дістає український читач до рук.

Книга відносно не велика, але вагома своїм змістом. Книга не легка до читання, бо зложена із синтетичних тез, які треба не лише читати, але й студіювати. Так, студіювати. Врешті, студії — це також характерна прикмета нашої доби. Кожна дитина скаже, що програми в школах щораз складніші, бо життя вимагає щораз більше. Промисловість і навіть сільське господарство вимагають щораз більше кваліфікованих робітників. Щоденна картина сьогодні: кваліфіковані інженери, що ламають голову над способом вести розмову з електронними машинами, з якими не мали діла ще 5 років тому. Найбільші фахівці мусять студіювати, доповнювати своє знання.

Від студіювання проблем визвольної боротьби ніхто не сміє відмовитися ніяким аргументом. Навіть таким клясичним і дуже правильним, як: «Не маю часу на теоретичні студії, бо мушу робити конкретну роботу». Цей аргумент сьогодні заперечений у принципі, в самій основі, бо незбито доказано, що найбільш практична річ, це — правильна теорія, завдяки якій

розщеплено атом, здобуто для людства нові й невичерпні джерела енергії, завдяки якій здійснилась вічна мрія людини — відірватися від Землі й вийти у космічні простори, щоб досліджувати безконечність і науково стверджувати наявність вічності.

**
*

Наголовок книжки, яку даємо в руки читача, — «Україна — спільне добро всіх її громадян» — найглибше охоплює зміст аналіз, що їх провів VII ВЗУН, та ухвал, що їх виніс. В центрі бо зацікавлень VII Великого Збору Українських Націоналістів стояла Україна. Не абстрактна, не ота вимріяна, за якою тужимо ми, що живемо на чужині, а Україна жива, скришавлена, поневолена, але горда й бойова, якій ми мусимо знайти способи подати якнайефектовнішу допомогу. Тому справи Рідних Земель займають три четвертини книги, а лише одна четвертина присвячена справам структуральним і проблемам життя на еміграції, хоч і це взято під кутом зору допомоги визвольній боротьбі на Рідних Землях.

Ми свідомо поставили читання цієї книги в площину студіювання. Свідомо звертаємо увагу читача, що не слід у ній шукати сенсаційних фраз, хоч не бракує тут новостей. Проте це новості логічні, які впливають із обґрунтованих стверджень, а не з бажання кинути пропагандивні гасла.

Якщо розділ I. «Становище в світі» говорить про банкрутство комуністичної доктрини при її здійснюванні на практиці, то це підперте ілюстраціями з дійсності. Але одночасно говорить про інші злами, про захитання багатьох дотеперішніх доктрин, між якими незмінною залишається одна: майбутній уклад міжнародного життя буде спиратися на самостійності усіх народів. Самостійні, вони зможуть визначувати найраціональніші форми співжиття, по своїй волі й при

можливості збереження їх природних інтересів та власного обличчя.

У цьому розділі знаходимо і potwierдження давніх тез націоналізму, і готовість брати до уваги вимоги зовсім нової доби, в яку вже увійшло людство та розгублено шукає свого шляху, заскочене приспішенням історичного процесу.

Розділ II. дає основну аналізу «Становища в СРСР», де панує реакційний і контрреволюційний режим, де основною пружиною дії є російський шовінізм та імперіялізм. Аналіза опозиції до режиму і визвольних рухів дає критику марксизму й лєнінізму настільки основну, що вона напевно послужить зброєю для наших братів на Україні та й для інших народів, що борються проти того ж дракона-імперії.

Аналіза ця наскрізь об'єктивна й поминаючи історичні ресентименти, вона вказує на те, що ми бачимо й вітаємо рух спротиву серед росіян, що ми не замикаємо очей на факт, що й між ними з'являються думки, що історичне призначення російського народу не лежить в поневолюванні менших народів. І ми віримо, що число росіян, які зрікатимуться імперіялізму, буде рости. Правдоподібно цей «оптимізм» зустрине деякі застереження. Але чи не було застережень, коли IV ВЗУН схвалив м. ін. постанови про шукання контакту з усією українською молоддю, не зважаючи на те, чи належить хто до комсомолу, чи ні. Застереження були, але не наша сила скасувати комсомол сьогодні, а не забуваймо, що В. Чорновіл — в минулому визначний комсомолец. Де б ми були сьогодні, коли б своєчасно не висловили віри в українське серце, яке б'ється завжди в ритм любови до України, не зважаючи на форми життя, накинені окупантом.

Розділ III. «Становище на Україні» точно й обережно подає наше розуміння національно-визвольних рухів інших народів, чим висловлена наша основна теза: Україна визволиться тільки разом з іншими

народами, бо наш історичний досвід заперечує всяку мрію про ізольований успіх. Цей же розділ ставить усі крапки над «і» щодо «радянських позицій» багатьох діячів руху опору на Україні й захлавлених видань. З'ясовує взаємовідносини між різними виявами опору й українським націоналізмом: це співзвучність, а не ідентичність. Ця аналіза розвіює остаточно непорозуміння, або злобне непорозуміння, яке так часто підносять на чужині непокликані люди.

Розділ IV. «Ствердження і постанови до становища в СРСР і на Україні» зриває маску з марксизму-ленінізму й доводить, що еволюція системи в СРСР не є можлива, бо вона має первородні гріхи: нездібність російського імперіялізму здавати безнадійні позиції його і неприродність системи, яка просто не дозволяє на жодні реформи. Ця система мусить бути знищена, а імперія розподілена на незалежні держави сьгодні поневолені народів.

При цьому VII ВЗУН звертає увагу вільного світу на його помилки: він несвідомо підтримує московську імперію і тим відсуває можливість заведення тривкого миру та плідного співжиття вільних народів. Одночасно цей розділ перестерігає перед ілюзіями тих, які думають, що СРСР, у зв'язку з ідеологічним банкрутством комунізму, розпадеться сам. Перемога поневоленіх прийде лише при умові стрункої організованості боротьби, що накладає окремі обов'язки й на нас, які перебуваємо у вільному світі.

Розділ V. «Український націоналізм», виходить із факту, що життя потвердило слушність і правильність націоналістичних залогень. Стверджує наявність окремих форм вияву націоналізму в Україні й у вільному світі. Потверджує незрушність гасла: «Свобода народам, гідність людині» і витягає з нього новий висновок: «Україна — спільне добро всіх її громадян».

По своему духу, це гасло не нове у нас, бо україн-

ський націоналізм, борючись за права українського народу, природно признавав такі ж права усім народам. Але могли бути непорозуміння щодо прав меншостей в українській державі. Сьогодні ці сумніви розвіяні, як вже давніше були розвіяні, що національний солідаризм не заперечує демократії, як не заперечує її термін народовладности.

Розділ VI. переносить нас у ділянку « Української внутрішньої політики », де найперше стверджено пріоритет політичних сил у ділі боротьби за привернення суверенности Українській Державі, бо УРСР не має атрибутів держави. Далі наголошено необхідність консолідації цих політичних сил і вагу ДЦ УНР у цій ділянці. Тут також остаточно розвіяні сумніви щодо постави ОУН: ми стоїмо за втримання ДЦ УНР як бази консолідації, але мусимо прослідити можливості й інших форм здійснення цього невідкличного завдання, яким є з'єднання сил у боротьбі з підступним і потужним ворогом.

Кожен націоналіст повинен вистудіювати в цьому розділі уточнення структури УНРуху, в якому однакові права й обов'язки мають і ОУН, і Ідеологічно Споріднені Націоналістичні Організації.

Останній розділ подає Резолюції і Постанови в конкретних справах. До цих ухвал долучено текст Заклику до українського народу, який також різними своїми тонами дає озброєння братам на Рідних Землях у їхній політичній та ідеологічній боротьбі.

Ідеологічне озброєння — основне завдання націоналіста. Ця — не така вже велика розміром — книга дає відповіді на ряд пекучих проблем політичної боротьби, яка точиться не лише на Україні, не лише в СРСР, але й у всьому світі сучасности, в якому фронти проходять, крізь кожну хату й навіть крізь кожну душу. Ми не розпоряджаємо потужними засобами преси, майже жодними засобами комунікації через радіо чи телевізію. Але наші завдання великі й їх

здійснити можемо тільки збільшенням напруження, яке повинно бути таке велике, щоб рівноважило наше відставання в техніці.

Для цієї напруги мало сьогодні тільки бажання. Треба труду, треба повернутися до слова, яке так часто забуваємо: вчитися! Лише цим засобом вирвемося із паралізуючої й отупляючої буденщини. Лише власним горінням зможемо кинути й інших у боротьбу за високі ідеали, або бодай повернемо український загал до інтенсивного думання.

Саме цього хотів VII ВЗУН, даючи цю книгу. Перед нами завдання: здійснити його інтенції.

О. Жданович

СЛОВО ГОЛОВИ ПУН НА ВІДКРИТТЯ VII ВЗУН

Подруги і Друзі!

За наказом Устрою Організації Українських Націоналістів і в почутті обов'язку — звітувати у приписаному речинці перед найвищою законодавною установою Українського Націоналістичного Руху, якою є Великій Збір Українських Націоналістів, — скликав я Вас після п'яти років праці нашої, щоб весь Провід Українських Націоналістів склав звіт перед Вами, щоб усі Ви склали звіт перед своїм сумлінням, щоб ми підсумували пройдений шлях і зупинилися над майбутнім.

Від останнього, Шостого ВЗУН, минуло майже повних 5 років. За цей час ми відчували відсутність між нами Вождя-Основоположника Євгена Коновальця, окремі зусилля мусіли ми вкласти, важкі зусилля, щоб виконувати наші обов'язки без полк. Андрія Мельника. Але неблаганний закон смерти вирвав з наших рядів трьох членів ПУН і двох сенаторів :

1. незабутній і неповторний ген. Микола Капустянський,
2. великий ідеаліст — інж. Осип Бойдуник,
3. великий друг, допитливий д-р Богдан Кентржинський,

сенатори :

1. основоположник УВО й ОУН, невтомний О. Бойків,
2. бойовик УВО, відданий громадський діяч інж. Б. Зелений.

Прошу вставанням і хвилиною мовчанки вшанувати їхню пам'ять.

***

Перший Конгрес Українських Націоналістів був переломовою подією української історії, створивши Організацію Українських Націоналістів. Дальші ВЗУНаціоналістів були подіями, що маркували справді переломи в житті ОУН, УНРуху, а тим і української визвольної боротьби :

II — вибрав Головою ПУН полк. А. Мельника і визначив стратегію ОУН на час війни;

III — підсумував кривавий період війни і визначив нові шляхи політичної дії ОУН, витягнувши висновки з такого епохального зламу, яким була для всього світу друга світова війна;

IV — намітив шляхи нашої дії на чужині в змінених умовах переселення і пхнув нас на шлях контактів з Рідними Землями в змінених обставинах та зовсім новими методами;

V — був форумом, на якому ми звертали свій зір у даліше майбутнє у тактичному й уструповому відношенні, вирішили проблему поколінь, щільно підійшли, нехай ще й без остаточного вирішення, до назриваючих проблем контакту з Україною, до взаємоділення секторів нашого життя на чужині;

VI — ВЗУН був переломовим щодо внутрішніх проблем УНРуху й ОУН: ми знайшли розв'язку для стану, що постав після смерті полк. А. Мельника,

усунули ряд важких і небезпечних проблем, що нас могли поділити, передали керму УНРуху в руки другого покоління, що мусіло приходити на місце покоління основоположників ОУН.

VII Великий Збір Українських Націоналістів відбувається в періоді, коли вже не так ми, як наше оточення переживає злам. Ми є свідками завмирання цілого ряду політичних сил нашого життя, важкої мутації серед нашої молоді й у всьому світі. Але найбільше « мemento » являє стан на Рідних Землях.

За останні три роки ми вийшли на шлях розгортання нашого зв'язку з новими визвольними силами, що наростають на Рідних Землях. Там — за останні три роки — відбулися великі й епохальні події, яких ми мусимо торкнутися у наших дебатах. Ми довідалися про ріст процесів на Україні, про їхній виразний перехід від культурницьких тенденцій до напрямку чисто політичного.

Мені незвичайно приємно, бо я гордий за нас усіх, що ми в обличчі цієї нової дійсности, яка важить на долі України й матиме значення в розвитку історії усього світу (так, усього світу!) вийшли на нові обрії. Власними силами, без чужої будь-якої допомоги, тільки власною працею і власним серцем, власною напругою патріотизму й ідеалізму, ми стали й поставили знову ОУН справді в першу лінію визвольної боротьби. Ми надали життєвого змісту й життєвої правди гаслам і фразам, якими ми жили понад 20 років вигнання. Бо сьогодні ми присутні на Рідних Землях, ми можемо похвалитися рядом видань документів з України, ми стоїмо в обличчі великої шанси : впливати на дальший хід подій на Рідних Землях.

VII ВЗУН може й повинен заважити на розвитку майбутнього. Ми мусимо визначити стратегію нашої дії на довший час, ми мусимо вчутися — велетенським зусиллям і гарячою любов'ю до Рідного Краю — у майбутнє. Відкинути набік все другорядне, в першу ж

чергу особисті амбіції, бо справді стоїмо перед маєстатом України, за добро якої ми боролись і боремось. Сьогодні — як ніколи — стоїмо перед великою відповідальністю оправдати той факт, що ми лишилися між живими, коли загинуло стільки Друзів.

Перед нами стоїть велике питання: чи допишемо ми?

Зробімо спільне, збірне велике зусилля для схоплення ситуації і визначення правильних віх майбутнього. Сьогодні вже не тільки минуле, не лише історія в містичному понятті цього слова, але конкретні й живі люди, з якими маємо постійний контакт, зобов'язують нас до цього своєю боротьбою, своїм ризиком, ставленням на карту свого життя і своїх родин. Я вірю, що все це й ніщо інше буде кермувати нами всіми у наших нарадах і наших рішеннях.

Подруги і Друзі! Проголошую VII Великий Збір Українських Націоналістів — відкритим.

Дякую Комісії Підготовки VII ВЗУН за її дотеперішню працю. З цією хвилиною, Провід Українських Націоналістів, що діяв під моїм керівництвом від 1. листопада 1965 року, знаходиться в стані легальної димісії. Усі члени ПУН і я — як уступаючий голова його — стоїмо до Вашої диспозиції щодо повної відчитності за нашу працю.

Уступаючи з наших постів, ми всі дякуємо Вам за працю й співпрацю. Ми певні, що черговому ПУН Ви дасте ще більш ефектовну підтримку, виявите ще більше дисципліни й жертвенности.

Нехай між нами буде присутній дух Вождів і наших Поляглих Друзів. Нехай нами кермує дух тих Друзів, що сьогодні на засланнях чи в активній боротьбі. Вони бо потребують нашої дії.

Лондон, 22. серпня, 1970.

ТЕЗИ

I. СТАНОВИЩЕ В СВІТІ

1. Нашу добу характеризують великі зрушення в усьому світі. Світ опинився на закруті, де кінчається один історичний етап розвитку людства і починається інший — новий.

2. Зрушення ці охоплюють з одного боку відносини між народами і державами, а з другого — глибоко потрясають суспільствами в нутрі.

3. Все це вказує, що людство опинилося на порозі нового ладу. Нові ідеї й гасла стають символами і фундаментом дійсности яка почалася й вже сьогодні формує майбутнє.

4. Деякі дотеперішні ідеї й концепції не задовольняють ані народів, ані людини, ані не відповідають сучасним потребам. Незадоволення й заворушення, які поширюються на різні політичні системи світу, як завжди, породжують хвилювання й ферменти та викликати муть шукання змін.

5. Передові країни західнього світу досягнули величезних успіхів, небувалий дотепер добробут і багатства матеріальних дібр, завдяки науково-технічним поліпшенням в житті людини. Революційні здобутки науки, висадка людини на місяці, епохальні відкриття в техніці дають із свого боку непереможний поштовх до змін в суспільних відносинах та у відносинах між народами й окремими людьми.

6. В світовому суспільстві витворилася атмосфера бажання змін. Народом і людині притаманне постійне змагання, хід вперед, незадоволення здобутим та безперервне шукання нового, прагнення до здійснення нових візій і прагнень.

7. Ще недавно такою візією для частини людства міг бути комунізм. Він обіцяв революційні зміни у людських взаємовідносинах, нові, кращі умови людського побуту, більші спроможності у здобутті освіти і самовиявленні окремої людини.

8. Життєва дійсність, створена комуністичною доктриною, спочатку на одній шостій земної кулі — СРСР, а згодом на її одній третині, показала, що комунізм не є і не може бути віхою у майбутнє. Паралельно з непридатністю його практичних розв'язок іде абсурдність його теоретичних основ, з яких витіснено науковий досвід, розумування, критичний аналіз і замінено їх новітньою схоластиком і безкритичною прив'язаністю до основних положень і вчення Маркса-Леніна.

9. Комунізм не дав добробуту ані народам ані людині. Навпаки — він завів їх у постійні злидні. Його господарська система спричинила безперервне господарське відставання від тих країн, у яких людина, її ініціатива, її нескована енергія та її шукання мають усі можливості творчого вияву. Комунізм вимагає від людини величезних жертв і зусиль, які через непридатність його системи в практичному житті ідуть намарне. Він закам'янів на непорушній комуністичній догмі. Він перестав бути візією майбутнього навіть для переважаючої частини тих, які вірили в нього.

10. Головним інструментом політики комуністичних систем і в першу чергу Радянського Союзу — стала сила. Силою старається він розв'язувати найскладніші проблеми внутрішнього й міжнародного життя. Проповідуючи мирні гасла, він насправді по-

стійно загрожує воєнними конфліктами. З тактичних міркувань Радянський Союз висуває принцип коекзистенції між різними політичними системами. Для нього така коекзистенція мала б пов'язати сили існуючих світових систем для вдержання й закріплення «статусу кво», для врятування, приреченого життям на загибель російського комунізму. Коекзистенція мала б приспати увагу решти світу, аж до того часу, коли для Москви настав би відповідний час вдарити й вийти переможцем з нового світового конфлікту.

11. В нових часах все частіше висувається теорію конвергенції. Згідно з цією теорією, модерні засоби комунікації, модерна техніка й наука все більше зближують різні системи між собою й вони повинні б довести до повного зникнення різниць між ними. Це правда, що за допомогою техніки і технології постійно відбувався і відбувається обмін ідеями, здобутками, удосконаленнями. Зате в соціальної і духовно-моральної площинах відбувається зовсім протилежний до конвергенції процес: коли нові ідеї, нові розуміння свободи і призначення людського життя здобувають собі щораз ширші права громадянства в світі, то в СРСР відбувається протилежний процес: там партія і держава постійно збільшують свої зусилля, щоб, якщо не здушити, то хоч зупинити ці намагання й процеси.

12. Ані пляни старого типу західних політиків, які війнами, інтервенціями, внутрішніми маневрами хотіли б зберегти існуючий лад і рівновагу сил, ані тим більше підступні, прикриті різними миролюбними фразами наміри комуністичних керівників, на чолі з Москвою, не всіли обманути народи, ані людину.

13. Мільйони молоді різних народів, рас і континентів не лише словом, але й ділом виявляють своє незадоволення існуючим станом і прагнуть змін. В одному ряді з ними — численні інтелігенти, культурні

діячі різних народів та різні передові елементи окремих суспільностей.

14. Частина людства світу є за мир, за творчу співпрацю вільних і рівних народів. Незважаючи на це, перед людством постійно виринають небезпеки, які загрожують світові. Війни в південно-східній Азії, арабсько-ізраїльська, російсько-китайський конфлікт, інтервенції й грубі порушення прав менших і слабших народів великодержавами не лише підтримують напруження, зуживають величезну кількість енергії й засобів, але й створюють небезпеку нових великих ударів, які можуть довести до нової світової катастрофи. Припадкові потягнення й півзаходи, які постійно помножуються — нічого не розв'язують, а лише відсувають розв'язку конфліктних вузлів, яких стає щораз більше.

15. Китайсько-російський конфлікт ще раз підкреслює невірність марксистської тези, згідно з якою — при комуністичному устрою зникнуть міжнародні конфлікти. Життя показало, що жоден такий устрій від тих конфліктів не забезпечує. Тільки система вільних і рівних національних держав може бути запереченням всякого імперіялізму й агресії. На тлі існуючого стану якнайяскравіше виявляється правильність основних заłoженень українського націоналізму й національно-визвольних рухів різних народів: тільки сам нарід може рішати про свою долю. Не кляса, не партія, не одна верства — а весь нарід, зорганізований у своїх власних державних інституціях через своїх представників може справді забезпечити свою долю, свою безпеку і свій розвиток та гарантувати свободу для своїх громадян.

Право на це мають всі народи — великі й малі, історичні й ті, які щойно формуються. Їхні прагнення, їхні звичаї, їхній світ ідей і традицій є єдиними чин-

никами, які мають бути фундаментом їхнього власного життя у своїх суверенних державах.

16. Колоніалізм, імперіялізм, визиск народу народом, старшуння більших народів над меншими, під яким прикриттям це не було б спричинили в минулому безліч катастроф, кривавих воєн і злиднів. Вони й надалі залишаються основними загрозами для світу й співжиття між народами. Лише усунення їх може гарантувати довготривалий мир і прогрес до кращого життя всього людства і всіх народів на землі.

II. СТАНОВИЩЕ В СРСР

1. Минуле десятиліття шістдесятих років пройшло в СРСР під знаком посилення духовних і політичних ферментів, які своїм змістом і значенням являють початки нового соціального і національного визвольних рухів, скерованих проти сталінсько-комуністичної практики та її наслідків.

2. Довготривалість режиму Сталіна, безвиглядність становища протягом цілих десятиліть, беспорядність і безпомічність людини і цілих суспільств перед лицем злочинів комуністичної партії і цілої системи — руйнували індивідуальну й колективну віру, що людина і суспільність можуть добитись змін, покращання дійсності, створити раціональний лад, справедливості і відносини, гідні людини.

3. Замкненість у собі, назверхня льояльність, загальна пасивність і внутрішня ворожість до режиму і його носіїв — характеризували дійсність в суспільстві в часах режиму Сталіна. Тільки окремі особи мали мужність пориватись на якийсь антирежимний почин, але це були винятки, а не загальне чи масове явище.

4. Пристосуванство до існуючої дійсності, яке могло бути спочатку тільки інструментом самозбереження чи життєвої кар'єри, з часом в більшій чи меншій мірі вrostало в поведінку людини, ставало її властивим змістом. Сюди належать теж усі ті, які захопле-

но повірили в спасенність комуністичної системи і хоч згодом вони відкривали її злочинність, нелюдяність, нераціональність, то все ж їм бракувало моральної сили, щоб розкривати злочини режиму та робити спротив йому.

5. Смерть Сталіна потрясла такий підхід. Одним скоріше, іншим пізніше вона поставила перед очі факт проминальності кожної системи й життєву конечність змін.

6. Цей процес прискіпила деяка відлига, яку з одного боку видвигали прогресивніші елементи суспільства, а з другого — її подекуди толерували, а часом активно підтримували деякі елементи партії, які в більшості випадків керувались інстинктом самозбереження, а не добром народів.

7. Ексцентрична поведінка М. Хрущова сприяла посилюванню ферментів. У межах тодішніх можливостей, він розправлявся з системою, створеною Сталіном, розкриваючи злочини сталінської доби і впроваджуючи в життя нові реформи, які зміцнювали переконання в можливості й потребі змін.

8. Всі ці події підривали легенду про правильність комуністичної ідеї й непомильність партії та режиму й виставляли їх щораз виразнішим спричинником дотеперішніх лих і злочинів.

9. Фермент, що постійно зростав невдачі на господарському відтинку, ірраціональність персональної політики Хрущова, намагання партійної бюрократії закріпити свої всевладні впливи, які розхитувала його поведінка і політика, стали головним аргументом антихрущовської опозиції і базою її росту. Заалярмовані ростом антипартійних настроїв апаратчики, армія і керівництво партії, рятуючи престиж її і вагу, боронячи її лінію, її непомильність, промовчували увесь жах сталінського режиму. Хоч майже всі вони були

співвідповідальні за злочини Сталіна, не лише не заперечували вони сваволю й терор попереднього етапу, але щоб зберегти себе й надалі на керівних постах в партії й уряді — обвинувачували в цьому « культ особи ».

10. Після усунення Хрущова, не лише міцніла ця тенденція але, щоб не обтяжувати цілої партії й уряду за попередні злочини, — нові керівники поступово від оборони різних типових сталінських вчинків переходили і переходять до все більшого загострення курсу та до старої практики.

11. Незважаючи на поворот партії до попередньої практики, суспільність вже не могла повернутись до попереднього стану. Хоч є ще численні елементи, які зі страху чи кар'єризму пристосовуються до нової партійної лінії, то й зростають кадри тих, які бачать недавні й теперішні злочини, знають хто є їхнім спричинником, свідомі недоліків на кожному відтинку та того, що саме партія, а не хтось інший є їх джерелом і носієм.

12. Факт цей дає дуже поважні наслідки, бо він не лише поширює й посилює сумніви в правильність політики партії, але й породжує сумніви в саму партію, породжує зневіру в неї серед народних мас і в зовсім новій площині видвигає відчуження народних мас і кращих працівників, а в тому й членів партії, від партії й режиму. Хоч це явище ще не масове і масами повністю неусвідомлене, то воно вже існує серед тих мас. Потужним поштовхом для процесу в цьому напрямі є брак якоїнебудь народної самоуправи та прямої участі населення в кермуванні державою через виборні органи.

13. Наслідки цього видно тут і там у суспільному житті, а головно видно їх серед молодшого покоління. Значний відсоток молоді уникає приналежності до

партії та активної праці в ній. В самій партії не стало тієї зарозумілості й самопевности, які були такі характерні раніше. В неодному випадку помітна розгубленість. Колись партія «давала відповіді» на всі найскладніші проблеми життя, сьогодні вона не спроможна протиставитися критиці. Вона ще сильна, тільки не та, якою була колись, вона втратила багато і їй вже неможливо відвоювати втрачений ґрунт.

14. Все це породжує в духовній позиції суспільства і його кращих одиниць нові прояви, може надії, заставляє людину думати. Скрізь, де при владі комунізм і партія, — там родиться почуття порожнечі, яке штовхає до шукань нового, а потім і до протиставлення наперед партійній практиці, а згодом і її основному вченню — доктрині.

15. Так зроджується переоцінка вартостей режиму і партії та її ідеології, формується нова свідомість, висуваються нові ідеї та принципи, які зведені в систему, творять основи ідеології нового руху самооборони та опору і боротьби з пануючим режимом.

16. Політика КПРС в минулих роках була відступом від її власних ухвал на XX і XXII з'їздах про боротьбу з наслідками культу Сталіна і йшла в протилежному напрямі у відношенні до процесів, які відбувалися в суспільстві. Це виявилось не тільки в спробах реабілітації Сталіна, але й намаганнях спинити процес відлиги, посиленні цензури і числених арештах.

17. На цьому тлі посилюється конфлікт партії з інтелігенцією, яка в тоталітарному режимі мусить йому служити. Русійними ідеями в суспільстві стають уже не ідеї державно-партійної бюрократії, тільки ідеї передової частини суспільства — інтелігенції й молоді.

18. Реакційний і контрреволюційний характер теперішнього режиму в СРСР виявляється і в міжнарод-

них взаєминах країн соціалістичного табору — у збройному нападі на Чехо-Словаччину, яка стала на шлях реформ і поєднання соціалізму із свободою.

19. Ідейна та моральна компрометація і поразка пануючого режиму, як в СРСР, так і в очах багатьох комуністичних партій, штовхає його на шлях оборони свого існування шляхом морального і поліційного терору, затиску думки й ізоляції від зовнішніх впливів.

20. Було б запереченням усього історичного досвіду, а також суті ленінського комунізму — припускати, що КПРС увійде на шлях рівняння на життя і його вимоги, на шлях внутрішнього еволюційного розвитку, зближення з народом та востання поновно у свідомість і емоційний світ населення.

21. Було б зовсім невинуватим і шкідливим припускати, що комуністична партія і режим в СРСР є в стадії розкладу. Навпаки, вони ще мають великі резерви сил і засобів, обширний простір для маневрування і розпоряджають велетенськими кадрами, які мають досвід і готові до дії. Є вони й надалі залишаються великим і небезпечним ворогом у боротьбі за свободу й національну рівноправність.

22. Комуністична система й доктрина в СРСР, а з ними й комунізм у цілому світі, не лише увійшли остаточно в сферу основних, органічних внутрішніх суперечностей, серед яких їхні всесторонні невилічимі недоліки щораз сильніше впливають на поверхню життя. Комунізм перейшов свою кульмінаційну точку історичного розвитку і є в процесі спаду вниз. Такий процес сходу з історичної арени ніколи не буває прямолінійним, він ще може принести багато несподіванок, при численних помилках решти світу і невмінні розв'язувати складні проблеми сучасної дійсності.

23. Ідеологія комуністичної партії, побудована, бачимо, на наукових основах, вміло використовувала

діалектичний метод, щоб оправдати навіть найкрутіші повороти партійного керівництва. Винятково вдалими інструментами в боротьбі за домінацію над світом були гасла інтернаціоналізму, боротьби за мир, за соціальну рівність і справедливий розподіл дібр, при рівночасному намаганні цементувати суспільність кличами радянського патріотизму. Навіть диктатуру Москви в міжнародному комуністичному русі партія вдало обґрунтовувала потребами оборони «першої соціалістичної країни», «батьківщини всіх трудящих».

24. Час, розвиток подій, досвід і здобутки науки та життєві факти підточували постійно ідеологічні положення комунізму і панівної системи в СРСР. Дійшло до того, що сьогодні вже майже ніхто з комуністів не вірить у весь той комплекс ідеологічних положень і кличів. Комуністична ідеологія і її гасла стали звичайним пропагандистським засобом для виправдання всіх кроків і рішень партійного керівництва і засобом для експлуатації зусиль трудящих в ім'я «перемоги комунізму».

25. Розвиток людських знань та епохальні здобутки науки доосновно понадщерблювали різні «наукові істини» Маркса-Енгельса-Леніна. Їхнє вчення виявилося пройденим етапом, у зустрічі з життям і його практичними проблемами — не виправдало себе, залишаючись позаду і не маючи перспектив у майбутньому.

26. Особливо тяжких поразок зазнала ідеологія комунізму через її намагання диктувати науці, апріорно вирішувати на базі вчення марксизму-ленінізму найскладніші питання життя і його розвитку, через втручання в науковий експеримент і аналіз та в об'єктивний науковий результат. Комуністичній партії доводиться сьогодні безславно відступати в безконечній кількості випадків, згадати б теорію релятивності, кібернетику і зокрема біологію та генетику. Довгими

роками партійні ідеологи, а під їхнім тиском також велика кількість вчених, заперечували доказувані науково факти, намагаючись нагнути їх і ціле життя до потреб своєї « наукової доктрини ».

27. Припинивши на довгі роки розвиток науки в СРСР, комуністична партія завдала великої шкоди різним ділянкам життя, а зокрема сільському господарству. Цілий ряд теоретичних передбачувань, обоснованих вченням марксизму-ленінізму — життя повністю заперечило. Під тиском очевидних фактів ціла система змушена поступатись і відступати та міняти свої позиції.

28. В своєму всеохоплюючому прагненні розвалити існуючий світ в усіх його виявах і на його звалищах побудувати зовсім інший, панівний режим в СРСР особливу увагу звертав на культуру. На місце існуючої він намагався створити нову за змістом і формою, називаючи її « пролетарською », « клясовою » чи « соціалістичною ».

29. В скорому часі виявилось в повній величині, що без досвіду минулого і основ колишніх культурних надбань — не можна творити нових. Культурні надбання є наслідком столітніх, багатогранних народних духовних виявів. Щоби заповнити існуючу прогалину, панівний режим почав дозволяти досліджування колишніх культурних надбань та представлення сучасникам у власній інтерпретації.

30. На цьому відтинку виявився найвиразніше російський імперіялізм і шовінізм та його намагання тримати всі народи у всесторонній колоніальній залежності від Москви. Було дозволено черпати з давніх здобутків, відновляти кращі традиції минулого і будувати нове на них, але лише на російських. Традиції і здобутки інших народів, за винятком російського, були п'ятовані відсталими, буржуазними чи реакційними.

Російська культура, надбання російського народу, російські клясики мали стати фундаментом «соціалістичної за змістом і національної формою» культури різних народів Радянського Союзу. В практиці це було рівнозначне з необмеженим поширюванням російської культури й мови, витісняючи рівночасно національні культури і мову різних народів. Культури неросійських народів і в першу чергу українську, спихано на провінційне становище, на рівень етнографізму, на рівень діалектичної відмінності всеросійського духовного моноліту.

31. У своїй культурній політиці Москва кермується не принципами соціалізму і прогресивності того чи іншого письменника чи вченого, а принципом російського великодержавного шовінізму. Російські історики й письменники, навіть білі емігранти і реакціонери перевидаються в СРСР, а з інших культур і зокрема української викреслюються справді демократичні й народні письменники та історики, як М. Грушевський, М. Хвильовий і В. Винниченко, тільки тому, що вони не вкладаються у російські великодержавні пляни.

32. Реакційний характер пануючого режиму в СРСР особливо яскраво виявився у багатогранному національному питанні. В добу заникання і ліквідації останніх решток імперіялізму і колоніялізму, КПРС накреслила у своїй програмі на початку 1960-их років, як завдання партії в національних відносинах СРСР, «дальше зближення націй і досягнення їх повної єдності». За цією формулою крився курс на повну русифікацію і асиміляцію народів в СРСР, здійснення давніх, ще царських тенденцій розтоплення поневолених народів у «російському морі».

33. Цей аспект російської великодержавної колоніальної політики натрапив на рішучий спротив поневолених Москвою народів. Кінець 1960-их років по-

значається посиленням цього процесу. Він не обмежується лише захальною літературою. Він захоплює свідомо чи стихійно щораз то нових творців, культурних діячів, вчених. Народний голос проривається все в більше місцях. Навіть у творах, друкованих у режимних видавництвах, нероз проривається правда, яка є ударом в саме ядро комуністичної ідеології і панівної системи.

34. Хоч цей процес ще далекий до свого повного вияву, хоч він придушений московським центром і панівною владою — все ж він живе, він росте, він здобуває все важливіші позиції.

35. Великого значення в цьому процесі набирає факт, що також серед російських вчених, письменників, митців, культурних діячів і студентства ширяться ідеї, які не лише вливаються в загальні свободолюбні течії, але часто впливають на них та унапрямують їх.

36. На культурному відтинку розгортається дуже важливий бій народів СРСР проти російської метрополії, проти імперіялізму і шовінізму, проти диктатури партії і обмежування творчих задумів і зусиль. Результат бою на цьому відтинку важитиме рішально на дальший розвиток подій в нутрі СРСР.

37. Бій цей посилюється тим, що комуністична партія топче права людини і людської гідности, забороняє не лише свобідно висловлюватися, але й свобідно досліджувати і свобідно мислити. І тому поруч вченого й письменника, культурного діяча і митця стає звичайна людина, яка прагне бути сама собою.

38. У внутрішніх відносинах тоталітарних держав затираються чіткі межі між опозицією і визвольним рухом. Опозиція задовольняється реформами існуючого ладу. Визвольні рухи стремлять до його повалення, щоб на його місці побудувати суверенні республіки

з народо-правною системою. В умовах тоталітарних систем, опозиційні настрої переростають у революційні рухи, в активну боротьбу за громадські права і політичну свободу.

39. Домагання правопорядку в рамках параграфів радянської конституції не є в інтересі політики СРСР і її КПРС. Ці домагання неминуче приведуть до домагань здійснити ті обіцянки, які більшовики проголошували в часі революції і в часі скрути під час другої світової війни. Вони були проголошені Москвою для спаралізування волі поневолених народів змагатися за власні інтереси та за усамостійнення своєї визвольної національної і соціальної програми.

40. Культурні революції мають важливе значення, як для народів СРСР, так і для народів з тоталітарними режимами. Повстання в Мадярщині зародилося в Клубі письменників імені поета-революціонера Петефі. Заворушення в Польщі були викликані вчасно наголошеними революційно-визвольними гаслами поезій Міцкевича. Чесько-словацький рух спротиву Москві був інспірований і стимульований Празьким Літературним Клубом.

41. Москва є проти будь-яких лібералізаційних процесів у країнах, які перебувають під її політичною і мілітарною домінацією. В кожній країні, де при владі були місцеві ставленики Москви, не дійшло до суттєвої лібералізації накинутаго режиму, а де процес такої лібералізації започатковувався, він був здушуваний або радянськими арміями, або при допомозі її ставлеників. «Десталінізація» припинилася на півдорозі в результаті опортунізму й угодовської політики тих елементів, які ставили інтереси партії і свої становища понад інтереси свого народу. Таким чином зродилися два рухи, які йдуть у зовсім протилежних напрямках: еволюція суспільної думки й прагнення до лібералізації і більшої свободи з одного боку, а з другого —

намагання партії зупинити й здушити всі новаторські задуми й почини та розбити ті суспільні сили, які їх визнають.

42. Щоб успішно боротися з панівним режимом — треба в першу чергу публічно засуджувати опортунізм, пристосованство і вислужництво.

43. Для прискіреної інтеграції й асиміляції поневолених націй, російські імперіялісти проводять політику обмеження прав урядів підлеглих собі республік. Вони творять систему співвідповідальности за гноблення і визиск народів. Цим шляхом вони змагають до позбавлення України й інших націй духовної й матеріальної бази, які були б підставою окремішности в « безнаціональному », але зрусифікованому суспільстві СРСР.

44. Ревізіонізм має завдання вносити суттєві зміни у якусь течію, ідеологію, доктрину чи систему. Він має завдання усучаснювати їх, не міняючи їхніх рамок. Ревізіонізм у комуністичній системі намагається змінити основні положення вчення Маркса і Леніна, які заперечив життєвий досвід і здобутки науки. Проти цього виступає категорично панівний режим в СРСР. Він називає ревізіонізмом усякі спроби відмінити ті теоретичні заложення, на яких спирається диктатура партійної бюрократії, насильство і непорушність тези про клясову боротьбу та остаточне зіткнення, шляхом воен чи революцій, з іншими системами і знищення їх. Ревізіонізмом називає панівна влада СРСР всяке ослаблення її беззастережного права безконтрольно керувати цілим життям народу й людини та рішати про їх долю.

45. У боротьбі народів соціалістичної системи за своє визволення беруть участь, в більшій чи меншій мірі, різні суспільні кляси та соціальні сили. Цю боротьбу характеризує різноманітність форм: від виступів діячів культури, економістів, студентів — до

глибоких процесів ревізійонізму й фракціонізму в лоні самого комуністичного державно-партійного апарату.

46. Нові наростаючі сили серед народів СРСР ширяться в народних масах, підносячи їхню національну свідомість і політичну зрілість. З кожним днем все більше і більше поширюється переконання серед народів СРСР, що панівна влада є звичайною формою російського імперіялізму, а комуністична партія є найвиразнішим його втіленням.

47. Протиріччя в таборі соціалістичних країн — територіяльні, національні, національно-політичні, економічні, економічної незалежності, переносяться поступово також на республіки СРСР. Це доказ протиріччя не лише між імперією нео-колоніялізму й поневоленими націями, а й протиріччя суспільства тоталітарного капіталізму в його імперіялістичній стадії розвитку. Важливим елементом в цих протиріччях є партійно-державна бюрократія — цілком чужа національним організаціям поневолених чи залежних країн.

48. Ідеологічні розходження, різне розуміння соціалізму (тоталітарного і з людським обличчям), питання ролі й державно-партійної структури, боротьба за владу, питання тактики, ролі робітництва — не могли не викликати ланцюгової реакції національних і внутрішньо-економічних ухилів в КПРС і комуністичних партіях залежних і незалежних від Москви країн.

49. Перед окупацією ЧССР, яку здійснили збройні сили СРСР і його союзники, дехто припускав, що під тиском очевидних життєвих фактів і стремлень повного покоління народів СРСР, Москва перейде до більш реальної лібералізації своєї політичної і економічної системи. Брутальне втручання СРСР у внутрішні справи ЧССР створило сильний фермент у комуністичних партіях цілого ряду країн, а в тому й Італії, Англії, Франції, Фінляндії. Глибокі внутрішні

кризи в нутрі соціалістичних країн сприятимуть наростанню опозиційних рухів, як в національних республіках СРСР, так і на різних щаблях суспільних верств Радянського Союзу, які поступово переминуються у рух опору.

50. Рух опору в СРСР розвивається в трьох напрямках: а) боротьба за національні права й за судження російського імперіялізму та шовінізму (Україна, Балтійські країни, кримські татари, азійські народи, євреї); б) боротьба за громадські права; в) боротьба за релігійну свободу (православні, баптисти, католики, свідки єгови).

Спільним знаменником в цій боротьбі для всіх народів СРСР є право і боротьба за законність, конституційність і примінення в життя Хартії Прав Людини ООН.

51. Боротьба за національні права в СРСР проникає до високих щаблів партійного і державного життя окремих республік, зустрічаючи на кожному кроці рішучий опір російського націонал-імперіялізму.

52. Ідея опанування світу штовхає КПРС на шлях російського націонал-імперіялізму і великодержавности. Навколо вже існуючого ядра — СРСР — мала б бути розбудована мілітарна і економічна база, яка була б вихідною для підкорення світу комуністичній системі. Єдиною передумовою врятування людства від нових катастроф і воєн є поділ російської комуністичної імперії на незалежні національні держави.

53. Твердження марксистів, що з ліквідацією класових антагонізмів суспільства, поступово зникатимуть і антагонізми національні, вже спростовані життям, як нереальні. Нова панівна кляса партійних бюрократів в СРСР настільки чужа інтересам поневолених народів, як і чужими були влада царська чи цісарська. Великодержавний російський імперіялізм почерез ко-

муністичну ідеологію дістав до своїх рук знаряддя розкладу і створення антагонізмів між націями, соціальними станами і громадами.

54. На місце влади дворянства в царській Росії — сформувалася в СРСР нова панівна кляса державно-партійної бюрократії, яка набагато переросла бюрократію в капіталістичних країнах, стаючи експлуататором і цілком чужою та ворожою клясою для працюючих мас народів поневолених імперією.

55. Москва своїми антинародними рішеннями виразно поєднує різні форми гноблення поневолених націй з новими методами підкорювання їх своїй волі. Панівна влада в СРСР з одної сторони спекулює гаслами про інтернаціоналізм і рівноправність народів і республік СРСР, а з другої декларує готовість допомагати кожному національно-визвольному рухові, рівночасно здушуючи жорстокими репресіями кожний прояв визвольного руху в нутрі самого СРСР та змагання до рівноправності і національної свободи.

56. Антинародна партійна бюрократія КПРС економічно й політично тісно пов'язана з технічним апаратом і «робітничою аристократією» державних монополій СРСР і аграрної колгоспно-радгоспної системи. Ця бюрократія завжди була і далі залишається у великій суперечності з інтересами працюючих мас.

57. У економічній ділянці большевики добилися чималих успіхів. Сконцентрованими зусиллями вони побудували важкий промисл — основу індустріалізації. Добилися вони цього величезним коштом не лише людського поту, але й крові. Коли порівняти це з досвідом відбудови інших країн, дотла зруйнованих другою світовою війною, то виходить, що всього цього можна було добитися без надзвичайних жертв. Тільки антинародна політика, побудована на вченні Маркса й Леніна, нерозуміння основних законів господарю-

вання довели до таких жертв і втрати матеріальних дібр.

58. Незважаючи на більше як півстолітні найтяжчі зусилля усього населення, воно nadalьше залишається на низькому життєвому рівні. Величезні матеріальні жертви вложені в індустрію СРСР, не витримують конкуренції з іншими передовими країнами світу. Із сторінок преси зник клич «догнати й перегнати», бо в свідомості кожної людини є незаперечне переконання, що економіка СРСР щораз більше відстає і жодні дотеперішні численні реформи не змогли вивести її з перманентної кризи.

59. Розподіл дібр в СРСР, торгівля і легка промисловість — далеко позаду щоденних вимог працюючої людини. Все це діється при наявності потужної промислової бази, відповідних високоякісних трудових резерв, безсумнівної талановитости технічних кадрів і найважливіше — величезної праці, яку вкладає трудівник при винятково низькій винагороді. Причиною всіх недомагань є система, створена і контрольована комуністичною партією. Власне вона є корнем лиха. Господарська політика партії і партійні бюрократи є тим незаперечним чинником, який стримує й дезорганізує всі господарські почини.

60. У ще гіршому становищі знаходиться сільське господарство, яке теж не виходить із перманентної кризи. При всіх об'єктивних передумовах швидкого розвитку, воно постійно недомагає. Колективізація зруйнувала давнє село і знищила давнього хлібороба-продуцента, але побудована нею система не може задовольнити найконечніших потреб населення.

61. Перед харчовою катастрофою рятує населення заперечуваний панівною системою, приватний продуцент з невеличким присадибним наділом. Присадибні наділи, які займають невеличкий процент оброблю-

вані землі цілого СРСР, постачають неспівмірно високий відсоток харчових продуктів, без яких весь СРСР постійно голодував би.

62. Тривалі невдачі сільсько-господарської програми і брак виглядів на її покращання породжують голоси навіть серед комуністів про потребу ліквідації теперішнього стану і нової основної реформи. Одначе в існуючих умовах комуністичний режим СРСР неспроможний перевести основні зміни, ані навіть теоретично цей зовсім дезорганізований і пущений на фальшиві рейки відтинок господарського життя осмислити.

63. Суть комуністичної системи визиску і гноблення полягає у привласненні засобів виробництва поневолених націй всесоюзними державними монополіями. Приватно-капіталістична система господарства замінена в СРСР виробництвом за загальним державним пляном, при найгострішому контролі виробничих норм праці та при найнижчій заробітній платні працюючих.

64. Останні роки минулого десятиліття довели до нового насвітлення й розуміння майбутнього розвитку національних меншостей і окремих народів в СРСР. До того часу тільки нечисленні національно свідомі елементи в СРСР, які уникнули розгрому і знищення чи еміграції, безкомпромісово твердили, що нації в СРСР не загинули, що вони лише тимчасово придушені, й скоріше чи пізніше вони себе виявлять, як окремі національні організми. Велика кількість знавців відносин в СРСР погоджувалися в тому, що большевикам, мовляв, вдалося знищити національні прагнення народів до самостійного життя і творчости, до побудови власних незалежних держав і окремої культури. Всі вони були заскочені оживленням національних течій у шістдесятих роках і ці вияви змусили їх до ревізії своїх поглядів.

65. Тимчасом прагнення народів не завмирили, але в силу невідрадних умов, тотального винищування національних провідних верств, суцільного антинаціонального терору й веденої всіма засобами русифікації — постійно слабли, живучи під поверхнею життя, чи знижуючи свою інтенсивність аж до непізнання. Тим більше, що після смерти Сталіна його наслідники проводили й даліше проводять таку ж саму антинаціональну й російську шовіністичну політику, не вживаючи лише одного засобу — масового фізичного терору і то тільки з тактичних міркувань, не засуджуючи його в майбутньому.

66. Життєві умови в СРСР постійно мінялися. До голосу приходили нові людські елементи. Молоде покоління відкривало щораз глибше національні традиції і джерела народної творчости. Звідусіль просочувались ідеї національного визволення й загального людського прогресу.

67. 1960-ті роки започаткували злам у житті народів СРСР. Заки в другій половині цього десятиліття розвинулась широко розгалужена національна захальявна література, перед нею пролунали нові голоси, немов нове віяння, в поезії, в мистецтві, взагалі в духовній творчості.

68. Панівна влада відповіла єдиним засобом, яким вона здібна орудувати: арештами, закритими судами, тюрмами і концтаборами, позбавлюванням праці і засобів до життя, переслідуваннями. Такі методи спричинюють поглиблювання пропасти між народом і партією та панівною владою та сприяють поширюванню ферментів на всі ділянки життя, а це доводить до великого руху опору.

69. Останні роки минулого десятиліття позначаються заходами влади розправитися не лише з усіма ворожими їй течіями, але й взагалі з новаторством.

Хоч владі вдається здушувати перші хвилі опору, то все ж їй не вдалося знищити чи викоринити їх. Після перших хвиль опору приходять нові, сильніші, які все глибше вростають у народний масив.

70. Інтелектуальний фермент в СРСР, будучи співзвучним із подібними ферментами в країнах соціалістичного бльоку, примушує панівну владу проводити в життя інтеграцію у формі різного роду військових, політичних і економічних союзів. Інтеграція ця має на меті затирання національних особливостей політичного, ідеологічного й економічного розвитку підкорених Москвою і залежних від неї національних груп.

71. КПРС і її ставленики в залежних від Москви країнах намагаються забезпечити в зонах свого посідання і зацікавлень — «статус кво», недоторкальність кордонів СРСР і невтручання зовнішніх сил у процеси опору поневолених і залежних народів. СРСР домагається міжнародних гарантій стану національного і соціального поневолення не лише на Україні й в інших радянських республіках, але й для цілого ряду народів, примусово включених у сферу впливів СРСР.

72. Мілітаризм СРСР гальмує розвиток людства, він завжди ніс і далі несе в собі загрозу мирові. Союз партійно-державної бюрократії з мілітаристами — перетворює СРСР на найбільш реакційну й агресивну імперіалістичну потугу світу. Вістря цієї потуги завжди було і далі спрямоване проти визвольних рухів поневолених народів, проти народовладних систем, а також проти союзних соціалістичних країн.

73. На Україні, в країнах «соціалістичної співдружності» і в багатьох радянських республіках, зароджуються та кристалізуються сили опору панівній владі і російському колоніялізмові, які розвиваються в напрямі національно-визвольної революції. Повстання в Східному Берліні й у Будапешті, в концентра-

ційних таборах СРСР, могутні заворушення студентства і робітництва в Польщі, приголомшуючий вибух національного опору Москві традиційно русофільської Чехо-Словаччини і нарешті загрозливий для Москви стан на Україні та в інших республіках Союзу — потрясли цілою системою і захитали довір'я і симпатії до КПРС в очах прихильників соціалізму в цілому світі.

74. Ідеологи комуністичної системи визиску твердять, що державно-партійний апарат, небудучи власником засобів виробництва — не може бути визискувачем працюючих. В СРСР, мовляв, відбувається «соціалізація» прибутку й тим самим визиск перестав бути визиском, бо безпосередні організатори виробництва в ньому не заінтересовані. Насправді ж, державно-партійний апарат персоніфікує собою соціалістичний державно-монополістичний капіталізм і він пляново, в інтересах панівної верстви, привласнює величезну долю неоплаченої праці мільйонів трудівників поневолених народів СРСР.

75. На тлі величезних можливостей, що їх дає сучасний розвиток науки й техніки — яскраво демонструється нездатність радянського соціалізму забезпечити власне суспільство від нестатків речей першої необхідності.

76. Ані марксизм, ані ленінізм не розв'язав в СРСР національного питання в площині задоволення природних стремлінь поневолених націй до свободи й національної суверенності.

77. Намагання Москви держати кожну поневолену націю-республіку ізольовано одну від одної, а всіх від зовнішнього світу — не давали і не даватимуть наслідків. В очах народів СРСР офіційні контакти представників панівної влади не є тими міжнаціональними контактами, які могли б цементувати міжнародний фронт спротиву російському імперіялізмові.

78. Припущення, що режим в СРСР під тиском цілого ряду невдач, громадської opinii власного й чужого суспільства, міг би лібералізуватися і демократизуватися — противиться історичній логіці російського імперіялізму. Панівний режим в СРСР не є чимось випадковим. Його коріння сидять глибоко в деспотизмі старої царської Росії, в ментальності експансивно і шовіністично наставленої провідної верстви, як за часів царату, так і комунізму. Історія не знає випадку, щоб деспотичні імперії існували безконечно. Найбільш запальним елементом в СРСР будуть неросійські поневолені народи. Цьому сприяє й той факт, що в цьому столітті розвалилось багато колоніальних імперій і що СРСР — сьогодні одна з останніх.

III. СТАНОВИЩЕ НА УКРАЇНІ

Вступ

Становище на Україні в багатьох ділянках, зокрема на індустріально-економічному відтинку, відображає становище в цілому СРСР з деякими типово українськими відмінностями.

СРСР не може сьогодні повністю відірватися від загально-світових течій. Нові віяння в світі, які в першу чергу зрушують сучасну молодь, мають свої, хоч дуже обмежені відповідники в СРСР, а в тому й на Україні.

В характеристиці нинішнього становища, а ще більше в майбутніх процесах пробиватимуться на поверхню життя в Росії — типово російські, а на Україні типово українські прикмети. Не враховувати цих моментів означало б відірватися від життя, від дійсності і властивого ґрунту.

Сучасний світ є у великому зрушенні. Ми є свідками народин нового ладу, нових відносин і умов життя індивіда, відносин між людьми, людини до суспільства, влади, а ще більше — ми є свідками народження нових взаємовідносин між народами.

Є суспільства, які перейдуть це зрушення мирно, еволюційно, без більших жертв. Однак є суспільства, які перейдуть до нового через тяжкі внутрішні удари, загострену боротьбу, не виключаючи і збройної. Є всі

підстави твердити, що російський народ і існуюча система в СРСР належать до тих, які мусять перейти болючі удари, жорстоку боротьбу, тяжкі жертви. Існуюча система СРСР і її провідна верства не виплекали в себе зрозуміння до плину життя, змінності його форм, еволюції цілого ряду вартостей, а тим самим потреби мінятися, реформувати, іти вперед назустріч кращому майбутньому. У провідної російської верстви — все остаточне. Була остаточна правда в російській провідної верстви за царату, яка не могла еволюціонувати й мирно трансформуватися. Тепер такі ж самі остаточні, « вічні й незмінні » життєві закони відкрив і на них зупинився — комунізм. Власне ця остаточність породжує почуття приречености, з обіймів якої можна вирватися тільки силою, тільки зломанням дотеперішніх форм. Одні форми не виростають у них з других. Нові форми будують вони на доосновних руйнах старих.

Цей момент виключає можливість визволення народів при допомозі більшого чи меншого тиску, ставить їх перед konieczністю враховувати пробу революційних сил, як єдину дорогу до визволення, до творення нового ладу, нових умов, у які світ входить сьогодні.

1. Минуле десятиліття шістдесятих років пройшло на Україні під знаком приходу нової, молоді генерачії, генерачії новаторів, яка залишила вагомий знак на різних ділянках життя в УРСР, культурними починаючи, почерез економічні і виразними вимогами політичного характеру кінчаючи. Створюючи, поширюючи й поглиблюючи духовний і політичний фермент, ця генерачія ступила в сімдесяті роки нашого десятиліття як рух опору проти панівної влади й російського імперіалізму та колоніалізму.

2. Нові віання на Україні, які уособлюють цілий рух опору, дуже широкого діяпазону, це не один, виразно сформований струм, а широко розлиті течії.

Починаючи на одному полюсі новаторством в літературі, новим непартійним з'ясуванням минулого, чи сучасного, — вони, ці течії, проявляють себе на другому полюсі вимогами політичного характеру, включаючи до висування вимоги виходу України зі складу СРСР, закладання політичних тайних гуртків, писання й поширювання антирадянської політичної літератури.

3. Посередині цього широко розгалуженого руху, з одного боку, — спроби добитися кращого в рамках існуючої системи та на базі існуючих принципів, а з другого боку — це та частина захаявної літератури, яка перейшла межі легальщини самим фактом своєї нелегальної появи і наразі тільки критикує існуючий лад та пропонує основні реформи, але не домагається заміни його іншим.

Одні й другі прояви — прогресивні й позитивні, тільки одні з них більше проєкціонують в майбутнє і у своїх вимогах ідуть далі, а другі не такі далекойдучі.

4. Хоч цього роду спроби наскрізь прогресивні, то вони ще побудовані на фальшивій вірі в теоретичну правильність лєнінських принципів та на помилковій вірі, що комуністична система може еволюціонувати до кращого та здібна розв'язати національне питання, згідно з народними вимогами.

5. Всі елементи і теоретичні обґрунтування комунізму і його політики та конкретні заходи на всіх ділянках життя вказують, що панівна влада не готова й не здатна еволюціонувати, глибокими реформами відповідати на потреби і розвиток життя та на вимоги народів і людини, а навпаки, панівна влада, намагається нагинати життя до своїх теоретичних положень.

Це і є основною причиною щораз різкіших розходжень між розвитком і еволюцією суспільства та закостенілістю основних принципів російської комуністичної системи на Україні і в цілому СРСР.

6. Реакційний характер пануючого режиму яскраво виявився у видвигнутій російськими шовіністами теорії про «злиття націй». Теорія ця зустріла рішучий опір серед народів СРСР, і зокрема на Україні. Протинаступ передових представників різних національностей проти цієї тези довів принаймні до придушення її у явній формі. Теорія ця залишається і надаліше поважною загрозою для існування національних культур і національних особливостей кожного народу в СРСР.

7. Національна політика в СРСР, яка формується в Москві, а не в окремих складових республіках Союзу, зустріла на Україні рішучий опір, який надав суспільногромадським і духовним процесам особливого загострення. Хвиля арештів і репресій, які прокотилися на Україні в 60-их роках, велика кількість українців у концентраційних таборах є незаперечним свідченням і показником, де головне вогнище сучасних визвольних процесів у СРСР і звідки Москва відчуває найбільшу загрозу для цілоти реставрованої імперії.

8. Сучасні опозиційні настрої серед російської інтелігенції скеровані, в основному, проти цензурних обмежень, проти поліційної сваволі, успадкованої сталінськими наслідниками, проти беззаконности. На Україні набрало особливої ваги національне питання, яке полягає в боротьбі за національно-політичні права українського народу.

9. Домагання волі народам та обстоювання гідности людини характеризують духовні процеси на Україні і є основною напрямною історичного процесу та вимогою сьгоднішнього часу.

10. Примат національного питання в новому русі на Україні яскраво підкреслює його відмінність від сучасних опозиційних настроїв серед кращої частини російської інтелігенції. Прогресивні російські інтелігенти у своїй критиці сталінської спадщини і в боротьбі

за лібералізацію режиму та за деякі реформи, починають все частіше підносити національне питання, відчуваючи його вагу і значення на сучасному етапі історичного розвитку людства. Деяка частина передових російських лібералів нашого часу вже заявляє про свою солідарність та дає свою підтримку у спільній боротьбі за свободу усіх поневолених в СРСР народів.

11. У межах УРСР лише незначна кількість російської національної меншости виявила свою солідарність з українським рухом самооборони і опору. Багато росіян, які живуть на Україні, зневажливо відносяться до української мови, культури та до прагнень українського народу. Відношення таке спричиняє національну ворожнечу, яка йде на користь панівній владі, поглиблюючи національну ворожнечу між обома народами.

12. Передумовою дружніх взаємовідносин між українським і російським народами є взаємопошана до національної окремішности, до мов і культурних надбань та домагання в першу чергу російської національної меншости в УРСР тих самих національних прав для українців в Росії, якими вона користується на Україні й беззастережного визнання права кожної нації на її повну суверенність і державну самостійність. Лише принцип рівноправности обох народів і всіх національних меншостей на території цілого СРСР може бути гарантом дружби між народами.

13. Великим підсиленням для руху опору на Україні є факт, що не лише європейські народи СРСР, але й народи Азії активізують свою діяльність в боротьбі з панівним режимом і російським імперіалізмом.

14. Матеріяли руху опору з України свідчать про те, що їхні автори свідомі потреби співдіяти з рухами опору інших націй соціалістичного бльоку й самого СРСР.

15. В атмосфері «відлиги» і розгубленості партійного та поліційного апаратів, гідно проявила себе молодь України. Її творчість спростувала погляд, що українська молодь відвернулася від українських національних традицій, розгубивши ентузіазм свого національного минулого та загрузла в буднях байдужості та нігілізму.

В шістдесятих роках минулого десятиліття молоді люди воскресали з духовної смерти «радянських людей», ствердивши своїми чинами невмирущість українського народу.

16. Українські шістдесятники, навіть в умовах тоталітарної системи СРСР, зуміли стати високим моральним зразком поведінки мужніх і гідних людей, які свої сили віддавали справі оборони національних прав на культурне і громадсько-політичне життя свого народу.

В добі духовного декаденсу і тоталітарної фразеології, шістдесятники промовили людським голосом, приголомшуючи сучасників глибинністю своєї думки і звичайною, природною людяністю тих, яких позбавлено всього, крім української душі, серця і совісти.

17. Кращі сили сучасної української культури в умовах УРСР — продемонстрували свою відданість ідеалам гідності й національної честі свого народу. Вони довели, що патріотизму без активної любові до рідної землі не буває. Вимога інтернаціоналізму при рівночасному заперечуванні права на любов і відданість своїй Батьківщині, мові, культурі і національним правам — є денационалізацією і русифікацією поневоленої нації.

18. Українська людина в УРСР свідомо того, що російська модель соціал-імперіялізму, яка домагається міжнародних гарантій для свого існування, позбавляє залежні від Москви народи прикмет умовної незалежності їхніх республік. Вона позбавляє людину і гро-

маду найелементарніших прав, підпорядковуючи життя іншонаціональних людських мас — диктатові КПРС і Кремля.

19. Народи СРСР свідомі, що Москва, намагаючись запобігти національно-визвольним рухам, пробує незначними поступками населенню і обіцянками маскувати неймовірний визиск працюючих і їхніх національних природних ресурсів. Для посилення визиску працюючих Москва широко застосовує науково-технічні досягнення, а для послаблення руху опору — вичерпує біологічну силу України систематичним виселюванням молоді поза межі України, при цьому колонізуючи її чужонаціональними елементами.

20. Україна від світу не ізольована, незважаючи на зусилля Москви. Українська людина в УРСР поступово позбувається ментальности, звичок і обр'ю, властивого периферіям світу. Україна, будучи поневолена системою, включається в процеси науково-технічного розвитку. Спроби кращих українських учених і суспільних діячів виповнити українським змістом державність УРСР, хоч тимчасово придушені, залишаються не менш актуальними, як будь-коли передше.

21. Формальне визнання УРСР, як держави, конституцією СРСР — на міжнародному форумі служить російському великодержавному шовінізму для прикриття свого імперіялізму і колоніялізму. Але водночас це визнання творить психологічну і юридичну підставу для боротьби українських національних сил за дійсну державність свого народу.

22. Сучасний рух на Україні виступає якоюсь мірою з державницьких позицій, вважаючи їх історичним здобутком українського народу. Факт, що українську радянську державність у формі УРСР, перетворено в фікцію яка служить для маскування імперіялістичної колоніяльної і русифікаторської політики

КПРС не припинив стремління українського народу до самостійности і державности.

23. «Радянські позиції» учасників сучасного руху опору на Україні не слід утотожнювати з лояльністю до пануючого режиму диктатури, який перетворив українську державу в фікцію, а «ради» в знаряддя своєї антинародної влади і ладу.

24. Деякі сучасні борці за права українського народу використовують ідеологічне озброєння марксизму-ленінізму в національному питанні, а не як систему. Авторитет Маркса і Леніна в СРСР і в інших соціалістичних країнах і їхні окремі позитивні висловлення до національного становища в попередньому столітті, можуть відіграти позитивну роль у демаскуванні російського великодержавного шовінізму.

25. Під впливом марксизму-ленінізму в російській великодержавній інтерпретації націоналізм з одного боку, а інтернаціоналізм — з другого, це поняття, які взаємно себе заперечують. Гасло Маркса «Пролетарі всіх країн, єднайтеся», як формула «пролетарського інтернаціоналізму», справді, є запереченням націоналізму. Але просто інтернаціоналізм не є жодним запереченням націоналізму, а є його ствердженням. Не може бути інтернаціоналізму без націоналізмів, як не може бути міжнародних взаємин без наявности окремих народів. Інтернаціоналізм, як морально-політичний принцип міжнародних взаємин з визнанням і пошануванням прав і суверенітету народів, співзвучний з гаслом національного солідаризму. Саме з позицій такого інтернаціоналізму виступають сучасні оборонці прав українського народу проти російського великодержавного шовінізму, який під гаслом «інтернаціоналізму» проводить колоніальне поневолення і русифікацію народів.

26. Лінія фронту в сучасній дійсності на Україні надзвичайно складна. Ця лінія проходить не між марк-

систами й антимарксистами, не між націоналістами й інтернаціоналістами, не між комуністами і безпартійними, а між охоронцями існуючого стану і сталінської спадщини з одного боку і тими, хто прагне змін і революції та реалізації її ідеалів з другого.

27. Поняття «неомарксизм» чи «неоленінізм» є невідповідним для означення сучасного руху опору на Україні. Націонал-комунізм на Україні — пройдений етап. Сьогодні не існують групи чи окремі особи, які б уважали себе приналежними до неомарксизму чи націонал-комунізму. Рух опору на Україні є в стадії ідеологічних шукань. Він в площині теоретично-ідеологічній є зародком синтезу всього того кращого, що дав розвиток української політичної думки і передових мислителів людства.

28. Сучасний духовно-культурний рух на Україні прикметний тим, що він вже перейшов далеко поза межі провінціалізму-етнографізму і набирає дуже виразних рис універсалізму. Цей рух намагається поєднувати національне з універсальним, бачучи Україну, як інтегральну частину цілого людства. По цій лінії йде намагання дати свій вклад в світову скарбницю загально-людських духовних вартостей.

29. Передумовою політичного визволення українського народу є його духовне відродження і світоглядове оформлення.

30. Національна мова є одною з найголовніших прикмет національної культури. Кожна нація має свої особливості, національну специфіку, яка властива тільки даній нації і якої немає в інших націй.

31. Українська література, а ще більше ціла українська культура мають самобутній, оригінальний характер, своє національне обличчя. Її самобутність і оригінальність визначається історичним шляхом України, умовами життя, побутом, особливостями боротьби

українського народу за свої права і свободи, визначається національним характером українського народу.

32. Художня література є одним з наймогутніших засобів людського пізнання, однією з форм освоєння людиною реальної дійсності і засобом її впливу на формування дійсності. В цьому визначається суспільна функція мови. Культура є всеобіймаючим виявом національного характеру і творчих можливостей народу.

33. На Україні є мови і літератури упривілейовані і дискриміновані. До дискримінованих мов і літератур належать не лише духовні надбання національних меншостей, а між ними і єврейської, але й цілого українського народу. Упривілейована російська мова і культура, якими примушені, збігом обставин, користуватись деякі національні меншості, є чинником, який спричиняє ворожнечу між окремими національностями. Лише принцип рівноправності може заповнити дружнє і гармонійне співжиття між різними національностями в УРСР.

34. В СРСР, а зокрема в УРСР, нікого не дивує, коли євреї зрікаються сіонізму, засуджують його, а українці — націоналізм. Цим «зреченням» і «осудженням» не усувається ані націоналізму, ані визвольної боротьби поневолених народів. В УРСР широкі маси свідомі, що націоналізм існує там, де існує поневолення і безправ'я, де нація не втратила своєї гідності і бажання свободи.

35. Воюючи з націоналізмом поневолених націй — російський імперіялізм воює з єдиною, реальною і непереможною силою. Ця сила — це єдиний реальний чинник, який спроможний протиставитися кожному імперіялізмові і колоніялізмові.

36. Сучасний російський імперіялізм в цілях духовного обеззброювання поневолених ним націй на-

магається усунути націю зі становища універсального фактора життя. КПРС окреслює націю як соціальне явище, пов'язане своїм походженням з приватно-власницьким устроєм. Такі нації « мають зникнути », як переходова історична категорія. Ця теза зводить націю до механічного утвору, позбавленого духовної субстанції. Вона потрібна російському імперіялізмові, щоб усунути з історіософії фактори, які визначають неповторну історичну конкретність окремих національних груп і замінити їх системою механічної надбудови. Як на всіх інших, так і на цьому відтинку, життя заставляє ідеологів комуністичної партії відступати, маневрувати та нагинати свою діалектику до життєвих фактів, які суперечать їхній доктрині. Останнім часом на зміну теорії про « злиття націй » і « злиття мов », чи « злиття культур » — заговорили про « консолідацію націй » на сучасному історичному етапі. Все ж таки, щоб не виявити своїх невдач, комуністичні ідеологи хоч і не проповідують теорії « злиття націй » то й надаліше переводять її в щоденному житті.

37. Прагнучи зміцнити позиції імперії, Москва вдається до різних форм економічної експлуатації й інтеграції, включаючи й економіку країн соціалістичного блоку.

38. Маючи деякі успіхи в ділянці освіти, соціального забезпечення й індустріялізації, Москва намагається узалежнювати економіку поневолених і залежних націй від економіки російської, нав'язуючи їм роль постачальників продукції й сировини та держачи їх в стані колоніяльно-залежному від московського центру.

39. Величезну частину національного доходу України привласнюють для підвищення національного доходу та використовують для надмірного Росії зброєння, підготовки і фінансування льокальних воєн, з метою накидання воюючим країнам своєї допомоги, опіки й колоніяльної залежності.

40. Системою «соціалістичних змагань» і вимушених наднормних зобов'язань — інтенсивність праці робітника і колгоспника доводиться на Україні до меж людських спроможностей. Збільшення виробничих норм вимагає від працівника збільшення темпів праці.

41. Політика втягання колгоспів УРСР в державноколгоспні та міжколгоспні виробничі зв'язки в масштабах цілого СРСР — зводять суть радянських республік до суто адміністративно-географічних понять.

42. Під впливом вимог індустріалізації і з тим пов'язаних завдань — в радянських республіках збільшується кількість працівників, які усвідомлюють антинародну суть національного й соціального поневолення народів в системі СРСР.

Науково-технічні досягнення прискорили процес перетворювання значної частини інтелігенції і професійних кадрів у найману силу, жорстоко визискувану нарівні з закріпаченим робітництвом і селянством України. Цей стан сприяє усвідомленню ними спільних завдань за свої національні і загально-людські права.

43. Практика внутрішнього паспорту, де громадянин СРСР в загальному, а України зокрема, не має права без дозволу партії і режиму міняти місця поселення і місця праці, обернула робітників і селян у кріпаків, а партію в державних експлуататорів.

44. Погляд на сучасну дійсність в СРСР і на Україні, як на втілення марксизму-ленізму в життя, є одностороннім і помилковим. Тотожності між політикою КПРС і вченням Маркса і Леніна немає. Політика КПРС і сучасна дійсність в СРСР є поєднанням відповідних положень і тенденцій марксизму-ленізму з великодержавними російськими традиціями імперіялізму, русифікації й асиміляції поневолених народів. КПРС інтерпретує марксизм-ленізм в дусі великодержавного російського шовінізму.

45. Сучасні вияви українського патріотизму в УРСР, опір русифікації, протести проти поліційної сваволі і несправедливих присудів та репресій проти українських патріотів, духовні зрушення і переоцінка вартостей пануючого режиму у зв'язку з викриттям злочинів часів Сталіна, боротьба за свободу думки і преси, за свободу віровизнання — усі ці факти і явища є свідомством наростання нової хвилі українського руху опору проти колоніального і національного поневолення України.

46. Сучасний рух опору на Україні й організований український націоналізм є нормальним виявом життя і розвитку української нації, висловом її всестороннього розвитку, зміцнюваний і посилюваний реакцією на поневолення, на стан на Україні, це відповідь на виклик історичної долі, на загрозу знищення народу, як нації.

47. Ідеологія українського націоналізму й руху опору на Україні скеровані не лише проти чужого поневолювача і панівного режиму, але й проти вислужників режиму, відступників і національних нігілістів у відношенні до рідної мови, культури і своєї національності.

48. Український націоналістичний рух наставлений не лише на національно-політичне визволення українського народу і здобуття незалежності та суверенності української держави, а й на духовне відродження української нації, на подолання слабостей і викривлень у національній психіці, як наслідку вікового поневолення й рабства і на пробудження кращих рис української духовності в душах сучасників. Це наставлення на « революцію душ » виявилось в духовному здвигові шістдесятих років на Україні.

49. Традиційне поняття революції, як збройного повалення ворожого режиму, доповнене і збагачене

сьогодні на Україні поняттям духовної революції в душах українців, як необхідної передумови її повної перемоги і закріплення. В процесі цієї революції йде боротьба проти байдужности до сучасного стану на Україні, проти податливости натискові окупантів за пробудження національного сорому, за стан поневолення свого народу, за відродження людської гідности і національної гордості та моральної відповідальности за долю своєї нації. Усі ці складники духовної революції шістдесятих років є складовими елементами ідеології і світогляду українського націоналізму.

50. Нинішня дійсність на Україні стихійно породжує український націоналізм. Ідейні позиції нового руху опору на Україні покриваються з ідейними позиціями визвольного руху кожного поневоленого народу.

Рух опору на Україні, як і український націоналізм в цілому, є не лише реакцією на ворожий натиск, а й являє собою органічне пробудження національної гідности, усвідомлення своєї неповторної вартости і хотіння залишитись собою у колі вільних народів світу.

IV. СТВЕРДЖЕННЯ І ПОСТАНОВИ ДО СТАНОВИЩА В СРСР ТА НА УКРАЇНІ

I.

Ствердження і постанови VII ВЗУН-у до становища в СРСР та на Україні мають виявити погляди ОУН і наші позиції в питаннях, які з'ясовані в тезах, щоб бути дороговказом і плятформою діяльності на цьому відтинку в найближчому майбутньому. Вони є виразом нашого ідейно-теоретичного озброєння в цих питаннях і розуміння подій і процесів на Україні. Із стверджень і постанов впливають наші методи і форми боротьби в даній ситуації.

1. Комуністичний рух у світі був сильний не лише здисциплінованістю комуністичної партії, відданістю справі комунізму значної частини членства, але також візією нового суспільства, нового, кращого ладу, що його обіцяв комунізм.

2. Довгі десятиліття панування комуністів в СРСР переконали всіх, які ще вміють бачити й чії очі не закриті пересудами та догматизмом, що гасла комуністичних партій про свободу, рівність, братерство усіх людей, народів і рас — це тільки ширма, за якою захована звичайна жадоба влади.

3. Комуністичні партії називають себе «авангар-

дом робітничої кляси », а насправді вони є кастою бездушних бюрократів, професійних апаратчиків-паразитів, які живуть непродуктивно коштом працюючих. Тільки невеличкий відсоток керівництва складається з вихідців із робітництва. Більшість — це типові бюрократи. Це згідне з вченням Леніна, який доказував, що клясова свідомість, а тим самим і провідна верства, мають бути принесені з-поза робітничої кляси професійними революціонерами, які в умовах перемоги комуністичної системи є звичайними режимними апаратчиками. Тому й «диктатура пролетаріату» є диктатурою над пролетаріатом, а в кращому випадку — диктатурою партії при вимушеній допомозі вихідців із пролетаріату.

Висновок : Життя щораз яскравіше викриває ці факти й переконує щораз більше людей і навіть ідейних комуністів, що справжній зміст комунізму — далекий від його поширеного міту. Цей факт є основним у нашій боротьбі з комуністичною доктриною і системою.

4. Друга світова війна, а згодом продіравлення залізної заслони, дали змогу розкрити й пізнати комуністичну дійсність. Розкриття ці були потверджені сотнями й тисячами живих свідків, які збереглись живими з нечуваного лихоліття, великою кількістю большевицьких матеріялів, документів і книгами.

5. Від перших днів большевицької революції і аж до сьогодні, нестримною хвилею розливається по цілому СРСР ніким не зупинюваний і ніким не контролюваний тиск партійної бюрократії. Вона не лише лягла важким тягарем на духовно-культурне й суспільно-політичне життя, але своєю некомпетентністю, догматичним втручанням, нереальними, зачерпненими із штучно надуманих теорій — настановами — завдала й

завдає невилікувальних шкод економіці народів, а в першу чергу розгромила й далі руйнує сільське господарство.

6. Все це є тільки незначною часткою комуністичної системи. Справжню, глибинну її суть виявили знущання, терор, що ними партія втримується при владі. Спроби скинути всю вину на Сталіна не витримують критики. Одна людина, яка вона потворна не була б, не зуміла б зробити стільки злочинів. Всі теперішні партійні і державні керівники в СРСР, за винятком нечисленних наймолодших, були активними учасниками і відповідальними керівниками на високих щаблях у сталінських погромах. Як тоді, так і тепер, вони намагаються стосувати терор і насильство, як основний засіб своєї влади.

Висновок : П'ятдесят років радянської влади в СРСР не лише виявили повне невміння комуністичної партії організувати життя, згідно з основними вимогами людяности, але зруйнувавши форми й методи попереднього, вони не створили нових, кращих. Вихід для неї був би в глибоких перемінах й реформах. Однак на це вона не здібна. Цей факт доводитиме до ще більшого відставання СРСР в різних галузях, зокрема в економічній і аграрній та прав людини і нації.

7. Внаслідок другої світової війни імперіалістам пощастило накинути свою систему ще й іншим народам. У відношенні до тих країн московський центр застосував методи скрайнього колоніального визиску, всестороннього диктаку й тиску.

8. По відношенні до інших комуністичних партій у світі російські комуністи намагалися вживати методів

давнього Комінтерну, коли в підвалах Луб'янки ліквідовано непокірних і самостійно думаючих комуністів інших країн, а тих які корились Москві, роблено прикладом і героями комуністичного руху.

9. Таким способом російські комуністи намагаються накинати всім сателітним державним системам і всім комуністичним партіям у світі не лише своє розуміння основ комуністичної доктрини, але й свої методи та шляхи, рівночасно з цим намагаючись зробити свою волю законом.

Висновок : Факти ці відкрили і ще даліше відкривають очі комуністам і їхнім симпатикам у світі. Завдяки цьому нарастає серед комуністів у світі опір проти Москви, як центру світового комунізму. Справжні ідейні комуністичні елементи у світі шукають своїх національних шляхів розуміння доктрини, своїх методів і засобів її реалізації. Це закономірно веде до розбиття єдності комуністичного руху в світі, що в сьгоднішніх умовах є вже в чималій мірі фактом. Цю течію ми мусимо зміцнювати всіма нашими зусиллями.

10. У міжнародній політиці панівна влада СРСР або нездібна, або свідомо і з відповідним розрахунком, не шукає сприймливих розв'язок для різних криз і конфліктів. Вона знає одну розв'язку : створити свою силу перевагу і на тій базі розв'язувати на свою користь міжнародні спори і непорозуміння.

11. Кинувши в час революції гасло за усунення « тайної дипломатії », большевики її постійно застосовують у міжнародніх відносинах, рівночасно позбавляючи свою суспільність інформації про неї. На місце

правдивої інформації й подавання фактів, вони заступають їх безперервною агітацією і пропагандою.

12. Дотепер одним з помічників для режиму СРСР — були і є помилки та легковірність західного світу. Ці помилки не лише створювали умови, в яких режимові щастило перетривати, але й давали їм підстави до великих успіхів. Тільки помилки заходу й більшевицьке вміння їх використати дають режимові тимчасову перевагу на Близькому Сході, в країнах Азії й Африки.

Висновок : Незважаючи на тимчасові успіхи Москви у різних частинах світу, симпатії до комунізму, а теж і до СРСР, в світі вигасають. З одного боку гине віра в російський комунізм, як революційну течію, яка справді намагалася б і була здібна піднести людство на новий, вищий щабель розвитку, з другого ж боку — світ переконується, що СРСР далекий від того, щоб раціонально й із загальною користю причинюватися до розв'язки міжнародних конфліктів. Ті українські націоналісти, яким довелося жити в західних суспільствах, мусять вести безперервну акцію за зрозуміння цього. Вони мусять бути свідомі, що доказом і свідомством їхнього патріотизму до країн поселення не є потакування політиці й усім потягненням урядів країн, у яких вони живуть, а навпаки — відповідальна й безстрашна критика фальшивих заповідей і помилок, які так часто виступають під прикриттям псевдопатріотичних фраз. Проти помилок треба боротися навіть під загрозою хвиле-

вої непопулярності. До тих помилок, які роблять уряди західніх великодержав, належать конфлікти з відсталими комуністичними, або псевдо-комуністичними країнами, а в той же час шукання дружби й приязні з СРСР. Така політика тільки зміцнює московську централю комунізму і втискає їй в руки всі потрібні для неї аргументи.

II.

1. Стан, який зараз існує в СРСР і в УРСР, створює нові пригожі умови для визвольних рухів у Радянському Союзі, і в першу чергу сприяє визвольним процесам на Україні. За цих умов Український Націоналістичний Рух має різні можливості для поширення і поглиблення своєї діяльності, як в розгортанні визвольних сил і процесів на Україні, так і у всебічній праці поза кордонами Батьківщини.

2. Український Націоналістичний Рух може добитися цього тільки тоді, коли збереже свій революційний, активістський підхід до життя, вміння впливати на його прояви, мобілізувати у своїх рядах і довкруги себе якнайширші кола нашої громадськості і лише на ньому й на його зусиллях і жертвенності будувати всі пляни й заходи.

У зв'язку з цим VII ВЗУН :

(а) *Закликає своє членство, симпатиків, широкі кола співробітників і всю українську громадськість і далі здобувати вирішальні позиції і можливості, а провідним органам УНРуху, і в першу чергу ПУН, доручає ще більше посилювати і поглиблювати свою діяльність, включаючи в свою працю нові кадри та притягаючи до неї якнайширше коло співробітників;*

- (б) Стверджує, що досвід різних народів у різних часах виразно повчає, що національні еміграції та сили із-зовні можуть видатно причинитися до зміцнення руху опору та визвольних процесів на Батьківщині. Таку роль політичні емігранти можуть сповнити лише тоді, коли вивчатимуть дійсність у своїй поневоленій Батьківщині, зрозуміють її і знайдуть відповідні, правильні шляхи допомоги та підсилювання визвольного руху свого народу.
- (в) Стверджує, що велика частина української молоді, яка родилася, виростала й виховувалася в країнах західного світу, починає проявляти не лише зростаюче зацікавлення визвольною боротьбою українського народу, але й включається в організоване життя еміграції. Вона вносить нові ідеї й оцінки, шукає нових форм, методів і засобів праці, усучаснюючи суспільно-політичний розвиток еміграції.
- (г) Закликає сприяти й допомагати цим течіям серед молоді на чужині, загострюючи її національно-духовну виразність, збільшуючи її активність і вагу в житті еміграції, дбаючи про її революційну динаміку. Підвищуючи свої кваліфікації, велика частина молоді на чужині має змогу шукати значніших успіхів серед міжнародних кругів культурних діячів, а головне серед ферментуючої молоді.

Результат тривалої боротьби на духовно-культурному відтинку матиме свій вирішальний вплив на розвиток подій на Україні у близькому майбутньому. Цей розвиток подій творитиме базу для дальшої боротьби на вищому етапі, включаючи політичний.

Тому VII ВЗУН вважає за потрібне :

(а) Ствердити, що боротьба на Рідних Землях роз-

гортається у різних площинах, від виразно самостійницької групи, аж до таких, які були б задоволені деякими незначними поступками панівної влади. Розцінюючи їхню вагу, в залежності від їх позицій, треба шукати шляхів, щоб допомагати всім їм до збільшення активності, поширення кола їхніх прихильників. Всі вони є частиною великого духовного зрушення, питома вага якого залежна від ваги домагань і натуги сили опору;

- (б) *Допомагати всім українським силам закордоном зрозуміти цей стан речей та мобілізувати їх для допомоги у цій боротьбі, яка проходить на Україні. Насамперед українські націоналісти на чужині не сміють щадити ні труду, ні засобів для цієї акції. Ця акція, щоб бути успішною, мусить бути всесторонньою, витриманою на довгий час, гнучкою і винахідливою.*

3. В широко розгалуженому русі опору, від мінімальних домагань починаючи і на максимальних постулятах кінчаючи, зарисовуються і ще довгий час будуть актуальними три великі небезпеки :

(а) Культурна діяльність без виразного національно-духовного й політичного спрямування, має тенденцію виродження в духовний провінціоналізм, в додаток до чієїсь всеобіймаючості, чийогось імперського культурного центру. Ця небезпека особливо велика в українському просторі, де під впливом кількасотлітнього поневолення і постійної індоктринації, у деякої кількості українців, у їхній ментальності закорінилось відчуття приналежності до чогось « загальнішого », в даному випадку — « всеросійського » чи « всесоюзного ». Доки буде в нас брак відчуття і свідомости, що ми, українці, під кожним оглядом одні і єдині та повноцінні й самобутні, доти ми будемо в духовній і фізич-

ній колоніальній залежності від російського імперіалізму;

(б) Помилкова інтерпретація вчення В. Леніна може бути поважною небезпекою для українського визвольного руху, коли б такий ленінізм став популярним на Україні. І якраз на цю помилкову інтерпретацію ленінізму розраховує вже сьогодні панівна влада в Москві, як на чергову лінію оборони й захисту російської імперії. Ця інтерпретація намагається доказати, що поворот до ленінізму може розв'язати всі проблеми національної самотності й незалежного розвитку кожного народу та може зупинити русифікаторські й імперіалістичні намагання в СРСР.

В. Ленін був не лише батьком і творцем нової фази російської імперії з усіма атрибутами колоніальної політики, але й цій політиці підпорядковував усе інше. Він творець і головний поборник тоталітарної монопартії; він поклав основи і де лиш міг обороняв диктат московського центру, закриваючи це ширмою « демократичного централізму »; він впровадив терор, як засіб панування; він наставив цілу большевицьку систему на народовбивство, закріпивши в системі принцип « нищення ворога, як кляси », а зокрема селянства й незалежно думуючої творчої інтелігенції, він позбавив робітництво самоуправи, незалежного робітничого представництва, зробивши комуністичну партію єдиним представником працюючих, підпорядкувавши їй всякі свобідні вияви життя працюючих, включаючи профспілки. Те, чого не робить жодна капіталістична країна, те в життя впровадив Ленін і його антинародне й антилюдське вчення;

(в) Великою небезпекою в інтерпретації дійсності на Україні є чи може бути переконання і віра в можливість духовної еволюції комунізму й існуючого режиму в СРСР. Основні положення комунізму заперечують і не допускають еволюційного розвитку в

напрямі повного свободного життя й національної незалежності. Комунізм і панівний режим мусів би змінити свої фундаментальні заложення, змінити свою природу перед тим, як можна було б говорити про його еволюцію.

4. Складним питанням в оцінці сучасного руху опору на Україні і у визначенні його ідейних позицій є факт, що деяка частина українських патріотів в УРСР заявляє, що вона лояльна до існуючої держави, виступає з позицій марксизму-ленінізму і покликається на радянські закони. Це дало підставу декому за кордоном визначити ідейну суть сучасного руху опору на Україні, як руху «молодих українців марксистів-ленінців». Немов спір іде за марксизм-ленінізм, а не за долю України. Стан на Україні, рух опору й захальна література вносять в інтерпретування їх багато неясностей і розбіжностей.

У цих питаннях слід мати на увазі наступне :

(а) В УРСР не можливе вільне і правдиве самовизначення. Марксизм є там офіційною державною ідеологією, відступлення від якої карається, як державний злочин;

(б) Не слід утотожнювати марксо-ленінської фразеології з ідейними позиціями. Можна покликатися на окремі висловлювання Маркса і Леніна, не стоячи на цих позиціях;

(в) Спір іде не про марксизм-ленінізм і його оборону, а про долю нації й політику партії на Україні. Коли доказується, що від марксизму в панівного режиму нічого не залишилось і що він є спадкоємцем і продовжувачем російського імперіялізму, що зовсім не було передбачене Марксом, то це зовсім не означає, що окремі виступи і боротьба ведеться з позицій марксизму чи ленінізму;

(г) Численні факти говорять протилежне — про втрату марксизмом-ленінізмом всякого авторитету, про

втечу від нього, ревізіонізм, критичну переоцінку і що духовний процес на Україні іде в іншому напрямку;

(г) Посилання на радянські закони не слід утотожнювати з лояльністю до пануючого режиму. Цей режим не є владою трудящих і сам потоптав радянські закони, ставши в своїй суті антирадянським і реакційним;

(д) Зривання маски марксизму-ленінізму з російського великодержавного шовінізму, який постійно виявляється в політиці КПРС, є одним з найважливіших завдань ідеологічної боротьби, яке стоїть перед сучасним рухом опору на Україні і перед ОУН;

(е) Викриваючи відсталість і хибність марксизму-ленінізму з погляду найновіших досягнень науки, а також шкоду ідеології марксизму-ленінізму для української визвольної справи, сьогодні слід розглядати відношення українського організованого націоналізму до марксизму-ленінізму в широкому пляні, виходячи з конкретно-історичних обставин даного часу;

(є) Якщо російські великодержавні шовіністи обгрунтовують і виправдують свої великодержавно-централістичні позиції і політику злиття поневолених народів в «один радянський народ», покликаючись на Маркса і Леніна, то те ж саме можуть робити і діячі українського визвольного руху і руху опору, боронячи свої національно-визвольні позиції у боротьбі з російським імперіялізмом і шовінізмом. Боротися з пануючим режимом посиланням на окремі погляди і висловлювання Маркса і Леніна — це ще не означає стояти на позиціях марксизму-ленінізму, як ідеології, чи системи;

(ж) У поглядах Маркса і навіть Леніна в національному питанні, є низка думок і висловлювань, які викривають реакційний і гнобительський характер російської імперії і б'ють російський великодержавний шовінізм. Є також низка висловлювань позитивної

оцінки національно-визвольних рухів націоналізму поневолених народів у боротьбі з поневолювачами за своє визволення і національне відродження. Ці погляди і думки слід використовувати в ідеологічній боротьбі з ворогом;

(з) Захальвні матеріяли й публіцистика, які появились на Україні в шістдесятих роках, свідчать, що українські патріоти в УРСР інтерпретують і обґрунтовують свої «радянські позиції» і посилаються на Маркса і Леніна в душі українського національного патріотизму й інтересів українського визвольного руху.

5. Підставою комуністичної системи є монополія комуністичної партії на панування. Критика цих засад і конкуренція в існуючій системі в СРСР — виключені, бо вони невідхильно довели б до упадку панівної системи. Партія була «непомильною» тоді, коли руйнувала продуцента хліба — селянина — і тоді, коли винищувала творчу інтелігенцію, і навіть тоді, коли безумно знищила свою чи не найкращу підпору — командний склад Червоної Армії, а дальше — керівників господарського життя та безконечні маси власних членів і провідників. Такий комунізм, така партія і така система ніколи не погодяться допустити справжніх представників народу до правління державою, а всю громадськість до різних форм справжнього самоуправління.

Беручи це до уваги :

(а) Українські самостійники мусять ці справи виявляти на кожному кроці, як одні з головних точок у боротьбі з панівним режимом і де лише можна завдати йому дошкульних ударів;

(б) Хоч большевики називають себе «партією пролетаріату», справді ж вони не є еманцією робітництва, а бюрократами-експлуататорами. Профспілки в СРСР, замість бути представниками працюючих і боронити їхні інтереси, стали сліпим знарядям у руках

партійних бюрократів. Це, як і заперечення основних прав для колгоспного селянства та трудової інтелігенції, як верстви, є головними слабостями панівного комуністичного режиму в соціальному відношенні, що завжди слід мати на увазі;

(в) У господарському відношенні, слід викривати на кожному кроці, що комуністична система не зуміла й далі не вміє задовольнити господарських потреб населення, незважаючи на колосальні жертви, які принесло селянство в ім'я большевицьких аграрних реформ і колективізації, а робітництво в ім'я індустріалізації. Голод на виробі першої потреби довів до неправдоподібної аномалії: в соціалістичній господарці постало «господарське підпілля», яке хоч постійно загрожене переслідуваннями й карами — живе і працює, щоб хоч якоюсь мірою задовольнити потреби населення;

(г) Всі з'ясовані моменти на чолі з фактичним запереченням з боку панівного режиму права народів на вільне життя і розвиток, а окремих громадян на збереження своєї людської гідності і свободи творчості мають бути основною зброєю в руках українського руху опору і власне нею разити комунізм і російський імперіялізм у всіх його проявах, на різних відтинках.

6. В СРСР не тільки український народ, але й усі інші народи — поневолені російським імперіялізмом і шовінізмом, використовувані колоніальною системою Москви, пограбовані зі своїх національно-культурних й історично-політичних традицій, зупинювані постійно у розвитку своєї самобутності, своїх особливостей, тероризовані диктатурою партії. Всі ці народи — союзники українського націоналізму й українського руху опору. З ними твориться спільний фронт боротьби з поневоленням. Увесь Український Націоналістичний Рух повинен присвятити цій ділянці якнайбільше

уваги й енергії. Існуючі умови повністю дозріли до конкретних заходів на цьому відтинку і їх слід використати.

7. Український народ зазнав неодноразові агресії з боку російського імперіялізму. Сучасний стан на Україні побудований на такій агресії, чого не можна забувати ані тепер, ані в майбутньому.

Треба бути свідомим, що серед росіян є чимало людей, які засуджують теж російський шовінізм і імперіялізм та які бачать безглуздя комунізму і злочинність імперіялізму. Майбутнє сходу Європи, а також СРСР, вони бачать у побудові вільних національних спільнот у власних суверенних державах. Є росіяни, які стають сьогодні у перші ряди борців за краще майбутнє, за справедливість, за гідне життя й активно заперечують жорстокість і нелюдяність панівної системи. В інтересі українського народу і всіх народів, щоб таких людей було якнайбільше, щоб такі течії перемагали в житті російського народу. З представниками таких течій серед російського народу слід завжди шукати зв'язку та співпраці.

Рівночасно треба бути свідомими, що навіть серед антикомуністичних сил є елементи, які майбутнє сходу Європи бачать у внутрішній перебудові російської імперії на місці СРСР. Ці елементи завжди були і будуть неабиякою небезпекою як для українського, так і для всіх інших народів СРСР і свободолюбних течій у світі.

Поборюючи комунізм і панівну владу, український націоналізм якнайпозитивніше ставиться до національно-визвольних рухів окремих народів. Кожна чесна людина, а тільки з такими можна співпрацювати, мусить визнати за кожним народом те саме універсальне право на самостійне життя, на вільну, ніким неконтрольовану творчість і розвиток.

8. З кінцем другої світової війни закінчилася доба

комунізму в одній країні. Деякі з країн були завойовані червоною армією і їм накинено владу комуністичних партій. В інших країнах (Югославія, Албанія, Китай) роблено ставку на власні комуністичні партії і при допомозі своїх збройних сил побудовано власну комуністичну систему. Всім їм Москва намагалася накинати і диктувати свою волю й експлуатувати їх для своїх агресивних цілей. Ця її політика прискіпувала природний гін до вияву незалежності, самобутності, які лежать у природі кожного народу.

Всі ті народи, яких власні елементи ввели комуністичний лад, з успіхом протиставилися Москві. Поруч із ними зрушувались деякі комуністичні партії, які переконалися, що зразок і директиви російського комунізму не ведуть до добра. Хоч ці факти є без сумніву позитивним виявом розвитку подій, але є вони тільки першим кроком у правильному напрямку. Перед тими системами і перед тими партіями ще довгий шлях, якщо вони взагалі здібні його пройти, щоб визнати власний народ, а не партію, сувереном свого життя та скупчити всю свою енергію і заходи для піднесення та всестороннього його збагачення. Перед тими партіями і системами, які вони створили, ще довгий шлях до зрозуміння, що не теоретична програма, така чи інша лінія партії — але людина, її життя і творчість та ріст є мірилом усіх вартостей.

Еволюція цих систем і партій залежить і залежатиме від сили, з якою вони протиставитимуться московському центрові. Одначе, навіть ідучи цим курсом, будучи в полоні комуністичної доктрини, вони допускать важких помилок, за які дорого платитиме народ. Вони сповільнюватимуть темпи його розвитку і триматимуть його позаду інших, як це видно в Китаю з його « великим стрибком уперед » та його « великою культурною революцією ».

Всі ці моменти потверджують, що :

(а) Майбутнє комуністичних систем не є в еволюції комунізму, а в еволюції від комунізму. Коли в світі не має одного монолітного комуністичного руху, а є різні комунізми в різних країнах, — всіх їх треба цінити як шкідливе і небезпечне збочення у прогресі людського роду, як експеримент який не виправдав зв'язаних з ним сповідань. Комунізм приніс і даліше приносить величезні втрати та є перешкодою в розвитку народів нашої планети. Це і є причиною боротьби українського націоналізму з комунізмом у світі, з його практичними злодіяннями та з його фальшивим вченням.

(б) Український Націоналістичний Рух, як цілість так і його поодинокі складники, як досі так і в майбутньому, братимуть якнайактивнішу участь у боротьбі з лихом комунізму усюди там, де він діє.

9. В усьому світі відбувається зараз велетенський здвиг усіх народів і рас. Зміст цього здвигу включається повністю в клич — «Свобода народам! Підність людині!», який визначив ще в часі другої світової війни провідний член Українського Націоналістичного Руху — Олег Ольжич. Клич цей стає головною магістралею руху вперед усього людства. Визволяються народи й творять свої держави, у свідомості, що тільки у власних державах можуть вони виявити себе максимально і дати найбільший, властивий собі, вклад у здобутки людства. Оживають придушені штучно культури. Творяться нові цінності. Під ударами революційних сил падає імперіялізм, колоніяльне поневолення і експлуатація народів народами.

Місце Українського Націоналістичного Руху — в загальній боротьбі за покращання внутрішніх відносин у кожному суспільстві, за право кожного народу користуватися здобутками цілого національного колективу, за створення таких умов, в яких людина, звільнена від зовнішнього тиску і тягару щоденних

потреб, могла б шукати такого творчого вияву, який найбільше відповідає її духовності.

З революційними рухами, які йдуть у цьому напрямку, з бурхливою молоддю, яка задивлена у візію завтрішнього дня, співпрацює український націоналізм, включається в сіпльну акцію, бо ці рухи близькі йому, вони його союзники.

10. Досвід визвольних і ліберальних рухів у державах комуністичного бльоку останніх років доказує, що кожний стихійний здвиг, навіть коли він глибоко закорінений у своєму народі і має широкі кола прихильників та активістів, мусить мати організаційну форму та систему, в яку вливалися б діючі елементи. Без існування такої організації, хоч би на початку й у дуже обмеженому обсязі — стихійний рух не лише позбавлений інструменту кермування подіями та формування їх, але він має дуже обмежені можливості мобілізації людських сил. Не маючи оперативного осередку, який організував би боротьбу, планував і розвивав наступ, він навіть не мав би сил для власної оборони. Через брак такої організації, чи організацій, ворог має майже повну свободу рухів у завданні ударів та маневруванні власними силами. Такий стан зокрема характеризують стихійні східно-берлінські події (1953), мадярський зрив (1957), польський підйом і в першу чергу велетенське чехо-словацьке зрушення (1968).

Тому VII ВЗУН :

(а) *Стверджує, що навіть тоді, коли становище в середині комуністичного бльоку держав ще не дозріло до відкритої, організованої боротьби, то все ж цілий ряд прикладів вказує на те, що без організаційних форм з відповідними, хай дуже обмеженими людськими кадрами, але готовими, випробуваними й навченими діяти пляново й організовано в дійсності тоталітар-*

ного комуністичного режиму — діяти тяжко, або навіть неможливо, а найважливіше — у такій ситуації були б неспівмірно високі жертви.

- (б) Українському Націоналістичному Рухові слід постійно дбати про скріплення та розбудову існуючої організаційної системи, яка б у кожній ситуації стала базою організованих форм визвольної боротьби. Розвиток подій ніколи не можна передбачити точно, тому до кожної ситуації слід бути готовим, щоб у даному часі відіграти важливу роль у державному будівництві та в створенні нового, кращого ладу.
- (в) Стверджує, що немає постійних, непорушних організаційних форм і методів дії. У розв'язуванні складних проблем слід підходити еластично, враховуючи потреби й можливості кожного терену й часу. Не схематичність, а доцільність, получена з крайніми заходами обережності, мусить бути мірилом у виборі організаційних форм. Керівні чинники Українського Націоналістичного Руху відповідають за успіх їхніх акцій і заходів, а в першу чергу за безпеку людей. Необережність чи виставлювання на непотрібний ризик, брак фазовості й точности самі по собі дискваліфікують тих, які їх допускаються.

11. Вже від довшого часу інформації з Рідних Земель вказують на те, що там поширюється нелегальна гуртківщина. З ініціативи українських патріотів і національно свідомих одиниць, а в першу чергу серед молоді, щораз частіше виникають тайні гуртки. Гуртки ці ставлять перед собою різні завдання. Деякі дуже близькі до організованого українського націоналізму, інші знову ж — ледве відриваються від легалізму.

Такий стан є доказом, що :

(а) Постановня таких гуртків є переконливим свідоцтвом наростаючого натиску українського населення на панівний режим. Є він теж свідоцтвом, що відносно розвиваються в напрямі внутрішнього послаблення режиму та виникання більших можливостей для посиленних організаційних заходів;

(б) ОУН пильно слідкує за таким розвитком подій та враховує їх у плянах революційно-визвольної боротьби;

(в) Гурткам, які ОУН зустрічає у своїй діяльності, без огляду на ступінь їхньої активності, — вона кожночночасно сприяє. З огляду на особливості теперішнього етапу боротьби, ОУН вважає доцільнішим допомагати їм у їхньому зрості, активності й поширенні, чим вливати їх у власну організаційну систему.

12. В останніх роках ОУН значно розгорнула боротьбу з комуністичним панівним режимом, завдаючи йому дошкільних ударів.

Це вимагає не лише напруги з боку членства ОУН і співробітників, але теж відповідного вишколу, знань, кваліфікацій.

Тому VII ВЗУН :

(а) *Закликає все членство ОУН та ІСНО, постійно вивчати становище й розвиток подій на Україні, пізнавати факти, їхній внутрішній зв'язок, людей, пляни ворога, методи його діяльності;*

(б) *Особи, які працюють у крайовому секторі, мусять безперервними зусиллями підвищувати свої кваліфікації, вироцувати себе на справжніх, компетентних і відповідальних діячів важкої революційної боротьби. Всі члени й співробітники крайового сектора мусять пам'ятати, що вони не лише мають бути в курсі подій та процесів, які відбуваються на Україні і в СРСР, але теж ознайомлені з пребагатою советознав-*

чою літературою, яка дає не лише глибокий аналітичний вгляд і краще розуміння того, що діється в країнах комуністичного блоку, але й поважну базу для передбачування напрямних дальшого розвитку.

Як у всій діяльності ОУН, так і в діяльності на крайовому відтинку, головна, основна ставка — на людину, її прикмети, характер, знання. Знаходити відповідних для праці людей, допомагати в пізнаванні дійсності, керувати нею у найтяжчих умовах діяльності можна лише тоді, коли кожний член ОУН буде на висоті, маючи повне почуття обов'язку і відповідальності за ділянку своєї праці.

V. УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ

1. Націоналізм кожного народу полягає в тому, що людина кладе в основу свого суспільного світогляду приналежність до своєї нації і кермується у свому поступуванні добром своєї нації. Націоналізм є не лише ідеологією, але й чинною настановою людини в житті.

Зміст кожного націоналізму, його стиль і його прямування визначаються територією, людиною і добою. Геополітичне положення країни, панівний психологічний тип народу й обставини даного часу, коли формується і діє даний націоналізм, відіграють рішальну роль у питанні кожного націоналізму.

2. Під націоналізмом розуміємо свідоме чи підсвідоме прагнення нації до самовиявлення і повного розвитку її духовних і фізичних властивостей. Це прагнення виявляється у національній свідомості і патріотизмі, у національно-визвольному русі (коли нація поневолена), у політичній думці, в культурі й економіці, у державному будівництві та в усіх проявах збірного життя.

3. Русійною силою людського розвитку і поступу в нашу добу є нація і націоналізм.

Нація, як цілість, як збірна особистість, є творцем певних суспільних відносин та духовних вартостей. Нація стоїть в історії як явище універсальне, явище первинного порядку. В розумінні українського націоналізму нація означає не тільки державну окре-

мішність, але й окремішність етнічну й історично-соціальною.

4. Український Націоналістичний Рух оформлювався в епоху зіткнень найбільших імперіялізмів, небувалого наростання національно-визвольних рухів поневолених і залежних народів світу.

5. Розвиток науки, поширення світогляду та ідей рівноправності, які породили демократію, стали також передумовами формування націоналістичних світоглядів. Визвольні війни народів Європи в XIX столітті поширили ідею націоналізму і зробили її чільним явищем життя багатьох народів.

6. Від 1920-их років, українські націоналісти розвинули багату, плідотворну й напружену працю в ідеологічній ділянці. Ідеологію українського націоналізму творив ряд мислителів, які були його передовими діячами. Вони створили не лише широкозакроену, творчу й багату ідеологію, яка, базуючись на тодішньому реальному становищі української нації, давала відповіді на найактуальніші наболілі питання, але й вводили новий стиль життя, що відповідав ідеологічним потребам нації в боротьбі за визволення.

7. Той факт, що ідеологія українського націоналізму мобілізувала і мобілізує не лише найширші верстви народу, але й впливала та далі впливає значною мірою на курс політики інших українських політичних партій і суспільно-громадських організацій, є доказом актуальності і життєвості світогляду, що його визнають українські націоналісти.

8. Український націоналістичний рух є виразником визвольних ідей українського народу, репрезентованих і реалізованих за різних конкретних умов історичної дійсності не тільки С. Петлюрою, М. Грушевським чи Є. Коновальцем, але й М. Хвильовим, О. Ольжичем і рухом генерації новаторів на Україні на чолі з В. Симоненком.

9. Український націоналізм, як ідеологія ОУН, як система ідей українського визвольного руху і як світогляд, не є абстрактною доктриною того чи іншого теоретика чи філософа, а кожночасною синтезою української політичної думки, духовно-культурних надбань і вкладу багатьох творчих індивідуальностей минулого і сучасного, здобутих і перевірених у процесі історичного буття нації, в боротьбі українського народу за його національне буття і свободу.

10. Український націоналізм ставить перед собою історичне завдання вибороти для України такий суспільний і державний лад, при якому кожна людська особистість, визволена від економічного, соціального і національного поневолення й упослідження — зможе розвиватися як суцільна і творча індивідуальність.

11. Націоналістичні визвольні рухи націй, які змагаються за повалення імперій і за визволення поневолених і залежних народів з-під панування націй-загарбників — є найпоступовішими світоглядом — політичними рухами сучасної доби.

12. Націоналізм не визнає « абстрактної людини ». Із становища кожного націоналізму, а в тому й українського, людина, яка цурається зв'язку зі своєю нацією, яка денационалізується, ставить себе в площину космополітичного становища — « націонал-безбатченка ». Пропагований принцип підпорядкування національних інтересів — інтернаціональним на практиці зводиться до звичайного колоніального поневолення і гноблення малих народів великими.

13. З великим ідеологічним озброєнням і візією майбутньої самостійної української держави українські націоналісти ввійшли наприкінці 1930-их років у фазу державного будівництва (Карпатська Україна) і в другу світову війну та принесли великі жертви у боротьбі за здійснення своїх постулатів на всьому українському просторі.

14. Зміна дійсності в світі й на Україні, під час і після другої світової війни зумовили випробування життєздатності ОУН в найскладніших умовах боротьби. З другої світової війни ОУН вийшла роздвоєною, а в половині 1950-их років постало ще одне націоналістичне середовище. Поділ цей поглиблював рівночасно ідеологічні розходження між трьома націоналістичними організаціями, які почали виявлятися наприкінці 1960-их років.

15. Матірня ОУН визнає, що, з одного боку, націоналізм є вірною і незнищеною силою українського народу в його боротьбі за визволення з-під російсько-більшевицького поневолення, а з другого — що в ідеологію українського націоналізму треба вносити зміни, яких вимагає саме життя та досвід революційно-політичної дії останніх десятиріч. У своїй ідеологічній програмовій настанові, матірня ОУН відкидає, як фінансову залежність від чужих державних чинників, так і якийнебудь опортунізм супроти існуючого режиму на Україні та вважає, що завданням УНРуху — видвигати та обстоювати максимальні домагання народу: ідеали повної суверенності і соборності України. Як у своїй програмі державного будівництва, так і в політично-громадському житті на чужині, ОУН стоїть на засадах демократичного ладу, політичного плюралізму та правопорядку, оснований на пошані до прав людини і меншостей. Таким чином ідеологія Українського Націоналістичного Руху йде вперед, відбиває в собі всі найновіші здобутки й досягнення та з'єднує їх в одне ціле з прагненнями й потребами нації.

16. У своїй основі, підхід ОУН до світоглядкових питань себе повністю виправдав, хоч у ідеологічній ділянці протягом останніх років зроблено занадто мало. У сучасній ситуації було б небезпечним переймати усі висновки, схвалені раніше, оскільки різні нові прояви життя не могли бути враховані раніше. Дещо залиши-

лося поза увагою дослідників ідеологічних питань. Також у ряді важливих питань потрібно ввести часом зміни, для того, щоб краще схопити суть актуальних процесів і використати їх у ідеологічній праці 1970-их років. У загальному, ідеологія українського націоналізму не може розглядатися ізольовано від ідеологічних рухів сучасного людства.

17. В силу об'єктивних умов, український націоналізм розвивається і здійснюється двома річищами: на Україні в умовах національного, політичного, духовного й економічного поневолення, і в дуже відмінних умовах — в національних середовищах українських поселенців у різних країнах західного світу.

18. Кермуючись досвідом минулого і сучасного, український націоналізм:

(а) відкидає ідеологічний догматизм, який базується на претенсії посідання абсолютної й виключної політичної істини, на претенсії непомильності, які не лише паралізують творчу ініціативу, але й неухильно ведуть до тоталітаризму й застосування терору супроти критиків та опонентів у лоні власної національної спільноти;

(б) відкидає концепцію орієнтації на « Захід », при принциповому протиставленні України — « Сходові », яка мала б бути « сторожем » Заходу перед небезпеками зі Сходу. Ця концепція свідчить про загрозливий брак розуміння дійсності на Україні і в цілому світі, нерозуміння суті української визвольної боротьби в деяких кругах української групи на чужині;

(в) відкидає поняття і термін « українського буржуазного націоналізму » з усіма тими негативними означеннями, які до нього прикладаються і які є наскрізь фальшиві й не відповідають сучасній дійсності на Україні, а також і ідеології Українського Націоналістичного Руху. Це поняття є витвором російських великодержавних шовіністів для морального терору

проти українських патріотів і боротьби з українським визвольним рухом;

(г) протиставиться угодівській політиці тих середовищ, які достосовуються до політичного ладу в УРСР і панівного режиму в ній;

(д) стверджує, що демократії Заходу перестали бути тією моральною силою, яка могла б протиставитися ширенню комуно-російського імперіялізму.

Демократичні системи Заходу дбають про своє самозбереження навіть шляхом підтримки комуністичних систем, де вони вже існують. Їхнім прагненням — не новий лад у світі, побудований на універсальному принципі суверенності націй, не справедливий суспільний поділ функцій і матеріальних здобутків у рамках суспільств і держав, а збереження «статус кво».

Лише націоналістичні рухи і національно-визвольні війни поневолених народів можуть повернути народам світу свободу, суверенність, гідність, міжнародний солідаризм і справжній мир.

19. Український націоналізм не потребує покликатися чи доказувати свою наявність на Україні. Український націоналізм ніколи не імпортувався на Україну із-зовні. Він завжди був органічним виявом усіх верств української національної групи в її культурному, соціальному і політичному житті. Сучасна специфіка українського націоналізму на Україні зумовлена специфікою підсоветської дійсності.

20. Процеси й течії, які відбуваються на Україні, не мають нічого спільного з наміром реставрації минулого. Нові сили руху опору на Україні мають змогу шукати і творити таке своє майбутнє, яке виростає і розвиватиметься не з догм і теорій, не з абстрактних філософських розважань, а з потреб людини і нації, що співзвучне з українським націоналізмом і служить добру різнонаціонального населення України.

21. Полишаючи історії державний устрій доби УНР і відкидаючи накинтий лад російсько-комуністичним режимом, український націоналізм не бере собі за приклад принципів капіталістичних систем він стремитиме знайти синтезу нового ладу, який відповідав би інтересам населення України та різних її верств.

22. Політиці поневолення націй і людини, український націоналізм протиставить принцип рівноправності суверенних національних держав, народоправ'я і міжнародний солідаризм.

23. Націоналізм в нашу добу залишається далі актуальною і притягаючою силою, хоч його треба постійно збагачувати, враховуючи надбання інших рухів і життєві процеси останніх років. У сучасну пору, потребу ідеологічної праці визнають навіть ті суспільства, які ще недавно нехтували ідеологічною діяльністю. У цій ділянці ОУН мусить викресати з себе нові сили й нову насагу до творчого осмислення багатого досвіду минулих десятиріч і останніх років, в свідомості, що якраз у сучасній добі ідеї націоналізму починають переважати над ідеями комунізму, що якраз націоналізм, а не комунізм дасть зміст життя для нових генерацій людства.

25. Поява важливих ідейно-політичних та програмових документів у підпільній українській літературі (« самвидав-і ») вказує на відродження ідейно-політичного мислення в сучасній Україні, яке в багато дечому перекликається з ідеями та цінностями українського націоналістичного руху. Глибоке вивчення цих ідейних процесів на Україні являється першорядним завданням ідеологічних кадрів Українського Націоналістичного Руху, які повинні ці процеси з'ясувати та критично інтерпретувати загальною ОУН та ІСНО й українській громадськості закордоном, відгукуватися на них в Україні та сприяти якісному поглибленню та поширенню цих процесів на Батьківщині.

26. Український націоналізм стверджує, що клич ОУН — « Свобода народам! Гідність людині! » — залишається і далі найбільш актуальним кличем для всіх поневолених народів в боротьбі за їхнє визволення.

Боротьбу за самостійну українську державу український націоналізм веде під кличем — « *Україна — спільне добро всіх її громадян!* » і закликає до цієї боротьби всі національні меншості на Україні.

VI. УКРАЇНСЬКА ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА

1. У сучасну пору український народ знаходиться у затяжній боротьбі за своє біологічне, духовне і національно-державне існування.

У цій боротьбі, російський імперіалізм — безоглядний історичний ворог української державної самобутності — готує знов українській нації плянове і тотальне знищення.

2. Сучасний стан визвольної боротьби України не міняє її основної мети і змісту, однак визначає і наголошує відмінні від попередніх етапів форми та методи цієї боротьби. Щоб ця боротьба була успішною, в ній мусять брати участь усі сили українського народу, без уваги на їхні ідейно-програмові, політичні чи тактичні розходження. Спільною платформою цієї боротьби є повернення українському народові його природних прав на вільне державне життя.

3. Головна відповідальність та тягар визвольної боротьби повинна спочивати на політичних силах народу, серед яких, українці на чужині мають окреме історично-важливе, проте тільки допоміжне завдання.

4. У кожній національній групі найнормальнішими є процеси диференціації з одного боку і усучільнення — з другого. Вони відбуваються безнастанно і рівнобіжно, взаємно себе доповнюючи, як в площині соціальної, так і політичній. Таким чином, у кожному демократичному суспільстві, постають політичні партії

й організації. Ці політичні чинники діють в рамках органічної одиниці, якою є нація, звичайно оформлена в державу.

5. Сучасна УРСР — Українська Радянська Соціалістична Республіка — не має атрибутів державности і не є державою українського народу. В ній панує влада, накинена насильно українському народові Москвою. Панівний режим на Україні — створений неприродними процесами, накинений українському народові з-зовні. Він не дозволяє організувати української політичної діяльності поза комуністичною партією. Незважаючи на це, на Україні відбуваються певні соціальні і політичні процеси проти волі режиму. Є спроби організування політичних груп, які ставлять собі за мету боротьбу за визволення українського народу і відновлення його суверенної держави.

6. З огляду на такий стан речей на Україні, українська політична еміграція має неабияку вагу для майбутнього українського народу. Вона може свobodно формувати свої позиції і проводити свою діяльність, нав'язуючи до традицій і стремлень українського народу. Вона повинна репрезентувати справу України перед чужим світом та допомагати українським патріотам на рідних землях в їхній боротьбі за свободу.

Під цим оглядом дуже важливим є факт існування на чужині Державного Центру Української Народної Республіки (ДЦ УНР) та його діяльність. Він є тим чинником української внутрішньої політики, яка не має місця в сучасній дійсності на Україні.

7. Концепція співдіяння і координації політичних сил є одною з передумов не лише успіхів тих сил, але в значній мірі теж і самозбереження нації в сучасних тяжких і складних відносинах і конфліктах, тому ця концепція стала основою ідейно-програмових і політичних засад ОУН і всього українського націоналістичного руху.

8. Всенаціональний фронт боротьби під проводом одного спільного політичного центру на чужині треба розуміти, як гармонійну співпрацю різних політичних сил. Він мав би скріплювати внутрішній фронт та давати моральну силу українському народові в його боротьбі за вільне державно-національне буття, а також репрезентувати українське політичне життя та політичні змагання українського народу назовні, організувати спільні виступи в імені всієї української групи та узгоджувати суперечності в українському організованому житті.

9. Український Націоналістичний Рух, підтримуючи Українську Національну Раду свідомий, що вона переживатиме внутрішні ускладнення чи кризи, що є прикметне кожній такого рода інституції в демократичній системі. Ці ускладнення в ніякому разі не дискваліфікують історично правних принципів на яких цей спільний центр реорганізовано в 1948 році. Доки на Україні існує накинений уряд УРСР і доки український народ не має свободи та природних прав рішати своєї долі, так довго ДЦ УНР в екзилі мусить репрезентувати волю українського народу до вільного державного життя та повернення незалежності українській державі, створеній Актами Січнів 1918 і 1919 років.

10. За час існування на Україні комуністичного режиму, дещо з його практики мало вплив на духовність і життя української людини. Не без впливу теорій Маркса і Леніна відбулись і в усьому світі певні соціальні процеси. З другого ж боку, буйний розвиток націоналістичних ідей не лишився без впливу і на громадян СРСР. Внаслідок цього, на Україні витворюється тип людини — члена комуністичної партії, а рівночасно українського патріота. Українці на чужині повинні усвідомити собі дійсний стан на Україні, становище таких людей, шукати й знаходити з

ними спільну мову в боротьбі проти російського імперіялізму і шовінізму та за відновлення національної державности на Україні.

11. У процесі визвольної боротьби будуть мінятися стратегія, тактика та методи боротьби з ворогами української державної самостійности. Рівночасно з цим буде мінятися уклад політичних сил, їх структура та поодинокі ділянки визвольної боротьби.

Одне не може змінитися — основні принципи і вихідні позиції та основна мета боротьби, проголошена Актами 22 січня 1918 і 1919 років, які були і залишаться незрушними доказами всенародного волевиявлення.

12. З метою виконання історичних завдань, які стоять перед політичними силами українського народу, ОУН і далі змагатиме до повної консолідації та координації всіх українських політичних сил на базі ДЦ УНР, як єдиного і спільного політичного Центру в екзилі.

13. Приймаючи факт існування трьох націоналістичних організацій і ряду українських політичних партій, матірня ОУН виходить з таких заłoженъ :

(а) абсолютна єдність і монополізація суспільного і політичного життя є неприродні українській духовності;

(б) різногранність політичної думки й існування поруч ОУН інших політичних груп і течій є явищем нормальним;

(в) національна революція — це глибокий не лише збройний, але й духовний процес, в якому повинні брати участь всі творчі сили українського народу, культурні й політичні;

(г) намаганням Москви знищити український народ — слід протиставити координований, всенаціональний фронт.

14. Український Націоналістичний Рух вважає, що основою української внутрішньої політики, українського політичного і суспільно-громадського життя в усіх проявах і структуральному завершенні — є закони демократії і правопорядку.

15. На політичному відтинку кінечне вивершення української політичної діяльності на базі ДЦ УНР в екзилі. В теперішній ситуації, коли це вивершення не осягнене, є потреба координації і узгоднювання окремих українських виступів та діяльності на зовнішньому відтинку.

16. За кожною політичною і суспільно-громадською організацією, партією чи середовищем визнається :

(а) повне право мати свою програму, платформу й ідеологію та змагати за здобуття якнайбільшої кількості їх визнавців і прихильників;

(б) змагати до реформ, змін і покращання ефективності діяльності тих центрів і установ, яких вони є членами;

(в) за кожною організацією визнається повне право рішення, згідно з її платформою, ідеологією і переконаннями її членства, про таку чи іншу її діяльність такі чи інші її рішення та акції і нести за них повну моральну відповідальність;

(г) кожна організація має не лише завдання але й обов'язок займати певні позиції, непогоджуватися, полемізувати і навіть засуджувати такі чи інші потягнення інших політичних і суспільно-громадських організацій і партій;

(г) ієрархічні вивершення українського організованого життя (центри, центральні чи установи) повинні стояти понад тими дискусіями чи політикою і не вступати у внутрішню чи зовнішню діяльність чи в ідеологічне спрямування своїх складових членів, пар-

тій чи організацій, доки вони стоять на базі самостійності і суверенності української держави. Вони не повинні накидати своєї волі, чи навіть волі більшості, своїм членам.

17. Якщо Український Націоналістичний Рух має відіграти ролю важливої сили в укладі українського політичного життя, то він мусить і надалі зберегти свою внутрішню єдність, його ідейно-програмові позиції мають бути чітко з'ясовані, його тактика і стратегія — достосована до сучасних умов, а його участь у революційних процесах на Україні — незаперечна.

18. Усвідомлюючи відповідальну ролю ОУН так на націоналістичному фронті, як і на загально-національному, — цю відповідальну ролю мусять усвідомити собі всі націоналісти в діаспорі та кермуватись цим у своїй повсякденній праці.

19. Складні проблеми політичної діяльності на чужині у зв'язку із не менше складною ситуацією на Україні, заставляють ОУН кожночасно конфронтувати свої рішення, постанови і заходи із загальною думкою членства та провідного активу Українського Націоналістичного Руху.

20. Наголошуючи і визнаючи важливу ролю політичних сил у визвольній боротьбі українського народу, ОУН змагатиме до консолідації і координації всіх українських визвольних сил з метою морального скріплення українського народу на Україні, з'ясування його визвольних позицій на міжнародному форумі, а також мобілізації всіх українців на чужині, як допоміжної сили, у боротьбі України за її визволення.

ОУН змагатиме серед українського суспільства і зокрема серед молоді генерації до привернення пошани до української політики, як дуже важливого і незаступимого чинника в боротьбі українського народу за свободу і своє визволення.

21. Український Націоналістичний Рух обстоював

і обстоює постулат консолідації українських політичних сил. Однак на сучасному етапі цей постулат не був повністю реалізований. Тому Український Націоналістичний Рух видвигає й буде консеквентно працювати до реалізації принципу співпраці тих сил у їхніх спільних виступах.

VII ВЗУН доручає ПУН прослідити причини незакінчення політичної консолідації, провести основну аналізу сучасної ситуації і в разі потреби видвигнути нову концепцію консолідації чи координації на базі співпраці українського політичного світу. При цьому слід мати на увазі, що кожна з нових концепцій чи розв'язок має виходити з позицій Актів 22 січня 1918 і 1919 років.

VII. УКРАЇНСЬКА СУСПІЛЬНО-ГРОМАДСЬКА ДІЙСНІСТЬ І УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІСТИЧНИЙ РУХ

A. ВСТУПНІ СТВЕРДЖЕННЯ

1. Внаслідок політичних та соціально-економічних відносин на українських землях, поза межами України поселились мільйони українців. Найбільше їх в СРСР, поза територією УРСР. В країнах соціалістичного табору — Польщі, Румунії, Чехо-Словаччині, Мадярщині — живуть українці тих окраїнних земель, які не увійшли в склад УРСР чи СРСР. У Югославії живе найстарша українська еміграційна громада в Європі поза кордонами України. Всі ці українці і їхнє організоване життя є поза увагою комуністичного режиму УРСР.

У країнах західного світу живуть і діють численні українські громади, деякі з них ще з кінця XIX століття, а деякі щойно з останнього чвертьстоліття.

В загальному поза територією України, в СРСР, живе понад вісім мільйонів українців; у країнах соціалістичного табору — біля одного мільйона, а в країнах західного світу майже два мільйони.

Майже одна четвертина всіх українців живе зараз поза межами УРСР.

2. Усі ці поселення виставлені на ряд загроз, зокрема — на денаціоналізацію. Тоді коли понад вісім мільйонів українців поза межами України в СРСР

не можуть одержувати організованої допомоги від українців на чужині і їм допомога повинна бути організована з матірних земель, то українці в соціалістичних країнах можуть користатися як допомогою українців на рідних землях, так і українців на чужині.

3. Українські поселення в країнах вільного світу проходили різні етапи свого розвитку — через колонізацію незаселених просторів до творення родинних поселень, церковних громад, народних організацій льокального характеру, шкіл, культурних, господарсько-економічних установ, виховних, культурно-просвітніх і політичних організацій крайового масштабу, крайових централей і репрезентацій, газет, журналів і видавництв, наукових установ — щоб остаточно завершити всі ці прояви організованого життя, ще перед кінцем першого століття українського поселення у західньому світі — світовою надбудовою — Світовим Конгресом Вільних Українців (СКВУ) та його Секретаріатом.

4. Процес боротьби за збереження українства на чужині, організування його сил в одне цілеспрямоване суспільство, мусіли проходити всюди і завжди без допомоги українського материка і панівного режиму на Україні. В добі визвольних змагань 1917-1921 років, уряди відновленої української держави не мали змоги заопікуватися українськими поселеннями на чужині, а комуністичний уряд УРСР, не лише не опікується мільйонами українців поза Україною, але навпаки — вбачає в них своїх ворогів, п'ятнує їх «ворожими виступниками» і надіється, що вони втопляться у чужому морі.

5. Незважаючи на такий негативний підхід панівного режиму УРСР, між українським народом на Україні та українськими поселенцями в різних країнах світу ніколи не переривались щиро-сердечні зв'язки. Завдяки тим зв'язкам поставлено тверді основи під розбудову культурного і церковного життя в україн-

ській діаспорі. В цьому елементі коріниться глибоке почуття вдячності і зобов'язання супроти українського народу на Україні сучасного українського суспільства у вільному світі.

Українське суспільство на чужині, переборюючи кожночасно свої первісні труднощі, допомагало економічно своїм рідним на Україні та несло моральну й політичну допомогу визвольній боротьбі свого народу. Допомога урядам УНР і ЗУНР в часі Визвольних Змагань на дипломатичному форумі, політичні акції в обороні українського підпілля між двома останніми війнами, допомога в будівництві державного життя Карпатської України, оборона української еміграції після II світової війни перед насильною репатріацією до СРСР, широкі політично-інформаційні акції на міжнародному форумі та мільйони доларів, вислані на допомогу рідним на Україні шляхом індивідуальних посилок в останніх роках, — усе це докази, що жодні кордони, політичні режими, континенти й океани, ані десятиліття часу, не в силі відчужити українців на чужині від свого народу.

Українці на чужині, незважаючи на приналежність до різних державних організацій — залишаються органічною частиною великого поневоленого українського народу.

В. СУСПІЛЬНО-ГРОМАДСЬКА ДІЙСНІСТЬ

1. Відчуваючи розвиткові тенденції та потреби української спільноти на чужині, Український Націоналістичний Рух довгі роки пропагував серед української спільноти потребу створення Світового Конгресу Вільних Українців. Ця праця здобула належне розуміння серед української спільноти і закінчилась, у листопаді 1967 року, створенням СКВУ та його Секретаріату.

2. Дотеперішня праця Секретаріату СКВУ, в яку ІСНО внесли великий вклад праці, дала позитивні наслідки. Секретаріат СКВУ затіснив співпрацю українського громадського і церковного секторів, зав'язав тісні організаційні контакти з організованими українськими крайовими та континентальними надбудовами, зберігає засади громадського правопорядку, розбудовує ряд важливих секторів нашого життя (виховно-шкільний, харитативно-допомоговий, культурної дії, господарсько-кооперативний) координуючи їхню дію та повів широку міжнародну інформаційно-політичну акцію, чим сповняє свій обов'язок супроти українського поневоленого народу.

3. Заініційована Секретаріатом СКВУ студія відносин українських поселень у соціалістичних країнах та допомога українцям у Югославії, дає підстави сподіватися, що є основи для затіснення взаємовідносин між українцями на чужині й українцями в соціалістичних країнах.

4. Позитивне становище Українського Націоналістичного Руху, до дії СКВУ остається і надалі незмінним. Його дотеперішня діяльність оцінюється, як наскрізь позитивна. Вимогою часу — щоб українські політичні організації та Секретаріат СКВУ поробили потрібні заходи, щоб співпрацю громадського і церковного секторів доповнити співпрацею з політичними секторами українського життя, зокрема на відтинку боротьби проти поневолення України і панівного режиму УРСР.

В. РЕЛІГІЙНО-ЦЕРКОВНА ДІЙСНІСТЬ

1. Релігійно-церковні прояви українців на Україні та за кордоном являються важливою сторінкою національного, духовного та культурного життя. Тому й розбивання українців на релігійно-церковному тлі та намагання підпорядкувати їх ворожим церковним цен-

трам, нищення релігії й Церкви на Україні — відіграли й відіграють важливу роль у плянах минулих та сучасних ворогів українського народу, спрямованих на знищення його національної свідомости та волі до суверенного державного життя.

2. Невдача українських визвольних змагань 1917-1921 років не дозволила завершити процес відросійщення та усамостійнення Православної Церкви на Україні від ворожого її національним стремлінням російського церковного центру — Московської Патріярхії. У несприятливих умовах російсько-більшевицького панування, в обличчі одностайної ворожости єпископату український церковний рух вибрав самостійний шлях до встановлення власної української церковної ієрархії, яка очолила Українську Автокефальну Православну Церкву. Наступ панівного режиму на релігію, зокрема від 1929 року, який поєднався із шовіністичним погромом української культури, мистецтва й науки, привів до насильної ліквідації УАПЦ, рівночасно з чим фізично знищено більшість єпископату та священства й велику частину провідних мирян Церкви. Залишено, одначе, при житті Московську Патріярхію, якій, почавши від останньої війни, панівний режим в СРСР віддав виключну юрисдикцію над Православною Церквою на Україні. При допомозі влади й державних органів безпеки ліквідовано відроджену в роках воєнної окупації УАПЦ, а в роках 1945-50 силою включено в склад Російської Православної Церкви — Українську Греко-Католицьку Церкву, якої єпископат та більшість священства було ув'язнено та фізично знищено в тюрмах чи на засланні. УГКЦ поставлено поза законом, а її вірних та збережене при житті священство загнано в підпілля. Як Українська Православна Церква так і Українська Католицька Церква легально діють сьогодні лише поза межами СРСР.

3. У цих обставинах, на українські Церкви на

чужині лягає велика відповідальність : зберегти, збагатити й розвинути українські релігійно-церковні традиції; зберегти своє національне обличчя; всіма доступними шляхами, а в тому й прониканням на Україну, допомагати віруючим українцям на Батьківщині у їхніх змаганнях до дійсної свободи сумління, до відмосковщення Церкви на Україні, до усамостійнення її від Московської Патріархії та від контролю з боку атеїстичної влади.

4. На Україні, національні інтереси українства вимагають : повернення Православної Церкви віруючому українському народові шляхом її відмосковлення; відновлення традиційної ролі мирян у керівництві церковними справами, спільно з єпископатом і духовенством; встановлення *де юре і де факто* автокефалії Української Православної Церкви та визволення її з-під поліційного нагляду та адміністративного контролю із боку комуністичної влади. В той же час, українські інтереси вимагають відновлення легального існування Української Католицької Церкви на Україні та повернення їй усіх тих прав, якими користувалася вона до її офіційної ліквідації; повернення її Первоієрарха на львівсько-галицький престол та відновлення єпископату УГКЦ. Слід боротися за знесення обмежень і заборон спрямованих проти українських протестантських церков, єврейської, магометанської та інших релігійних груп на Україні. Церква повинна бути дійсно відокремлена від держави, яка не сміє вмішуватися у внутрішні справи релігійних груп чи дискримінувати віруючих й невіруючих.

5. На чужині український інтерес вимагає мирного співжиття в дусі християнського єкуменізму та національної солідарності між українськими Церквами — православною, католицькою і протестантською та їхньої лояльної співпраці у справах всенаціонального значення.

У лоні Української Православної Церкви на чужині — необхідне об'єднання всіх її віток і юрисдикцій у єдиній автокефальній УПЦ.

В Українській Католицькій Церкві — український інтерес вимагає переборення існуючих розходжень у її лоні, завершення її канонічної структури Патріярхатом помісної УКЦ, у юрисдикції якого мали б знайтися українці-католики по всьому світу.

6. В обличчі асиміляційного тиску з-зовні та появи деяких асиміляційних тенденцій в українських Церквах на чужині, необхідне об'єднання зусиль українських православної, католицької та протестантської Церков для більш активних і успішних заходів в напрямку збереження української мови та культурної самобутності, національного виховання молоді та українського шкільництва. Сила й живучість українства за кордонами України та сила й живучість українських Церков на чужині — взаємозалежні.

7. Відношення Українського Націоналістичного Руху до українських Церков і релігійних об'єднань завжди було позитивне. Українські націоналісти підкреслюють відрадні явища, що навіть в умовах поневолення — на Україні зростає глибока релігійність серед українського населення. В силу існуючих обставин вона знаходить різні вияви та форми. Поза відокремленими випадками, цей процес є виявом глибокого закорінення християнських традицій серед українського народу і, як такий, він здоровий. Йому слід всесторонньо допомагати та сприяти його розвитку і поширенню.

Г. МІСЦЕ СУСПІЛЬНО-ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ НАЦІОНАЛІСТИЧНОМУ РУСІ

1. Досвід 40-річного існування Організації Українських Націоналістів вказує на те, що ОУН є не лише революційно-політичною формацією, але і хребтом системи Українського Націоналістичного Руху.

Система Українського Націоналістичного Руху складається з ряду організацій, установ, а то й одиниць, які поєднані визнанням спільного світогляду та служінням ідеї визволення українського народу. Ця система охоплює революційно-підпільні дії, політичні акції серед чужого й українського світів, духовно-культурні та наукові осередки й станиці, молодіжні, студентські, жіночі, ветеранські, харитативно-допомогові, громадські та видавничі сектори. Вага і їхня роля змінювалися і далі змінюються залежно від обставин та потреб українського народу, визвольних акцій чи потреб націоналістичного руху.

2. В системі Українського Націоналістичного Руху видатне місце займає ряд суспільно-громадських організацій, які були створені поза межами України з ініціативи, а то й при допомозі ОУН. Ті організації були завжди в тісному зв'язку з ОУН, але в силу життєвих потреб, вони оформлювались під організаційним оглядом як самостійні формації, із своїми окремими, виборними проводами, будучи пов'язаними ідейно з ідеологією українського націоналізму.

3. Крім сповнювання своїх статутів завдань в країнах своєї дії, саме ті організації перебирали на себе у великій мірі відповідальність за популяризацію ідей українського націоналізму серед українського суспільства поза межами України. Контакт ОУН з тією спільнотою чимраз більше проходить саме по через націоналістичні суспільно-громадські формації.

4. Послаблення контакту з ОУН в заоканських країнах під час другої світової війни та розкол в ОУН захитали до деякої міри той стан, а то й довели до послаблення діяльності деяких з тих формацій. Завдяки великому вкладові праці кадрів ОУН в рядах тих формацій, після закінчення другої світової війни, наступила поновно впорядкованість відносин. Вона завершилась у 1964 році оформленням бази для коор-

динації і співпраці тих формацій у Координаційній Раді Ідеологічно Споріднених Націоналістичних Організацій (КР ІСНО).

5. Основні напрямки дії на суспільно-громадському відтинку :

а) забезпечення належних впливів ОУН на керівні осередки націоналістичних організацій та на зміст їхньої роботи;

б) змагання за гідне місце і вплив системи ІСНО на цілість організованого суспільно-громадського життя українського суспільства поза Україною;

в) вплив на розвиток життя української спільноти, видвигаючи перед ним нові завдання, шляхи праці для забезпечення не лише її збереження, але і його всебічного розвитку.

6. Постановка праці на суспільно-громадському відтинку діяльності :

а) допомагала чітко і ясно ствердити, що обов'язком новоприбулих кадрів ОУН було включитися в працю ІСНО, якщо вони перебувають на терені їхньої діяльності;

б) ІСНО для посилення своєї діяльності потребували кадрів ОУН, з-посеред яких у багатьох випадках члени ОУН були вибрані на провідні становища ІСНО, завдяки своїй праці й активності;

в) досвід такої постановки виправдав себе обосторонньо. З рядів ОУН прийшли до ІСНО найкращі працівники, на яких в дійсності спочивав тягар відповідальності за працю ІСНО. Рівночасно уся система ІСНО стала для ОУН поважним допоміжним чинником, без якого було б утруднене розгортання революційно-політичної діяльності ОУН;

г) скоординована система ІСНО стала поважною силою в реалізації координованих задумів та в реалізації їх як на внутрішньому відтинку (спільні студійні

конференції, публікації матеріалів та обмін ними, спільне відзначування 40-ліття ОУН, розбудова УВФ, збирання засобів на КОД), так і на загально-українському (підтримка акцій ОУН на терені УНР, підготовка й переведення СКВУ, розгортання акції за Патріярхати, формування спільної постави у спірних питаннях, тощо);

г) уся система ІСНО була включена в процес видвигання нових кличів, нових дороговказів для української громади, спрямованих на мобілізацію кращих її сил до боротьби проти атомізації нашого життя, проти ворожих та неприхильних до української справи сил. Наголошуючи справу боротьби проти русифікації українського життя в СРСР, ІСНО не менше наголошували боротьбу за душу молоді на чужині, проти її денационалізації й асиміляції.

7. Як на крайовому відтинку ставка ОУН зосереджена на вірі в український нарід та в його спроможності протиставитися ворожій панівній владі, так і на суспільно-громадському відтинку було роблено всі намагання, щоб посилити віру українців поза Україною. Поразницькій концепції «закономірности відумирання українського суспільства в чужій системі» було кинуто клич віри в сили того суспільства.

8. У противагу тенденціям, які спрямовують українські сили до рівня найслабше розвинених прошарків українського суспільства (мовна і політична асиміляція, примітивізація духовно-культурних вартостей, обмежування суті українських організаційних проявів до етнографізму) видвигано нові моменти: змаг за українську мову в школах, змаг за українізацію церковного життя, включування української громади в політичні акції у користь України, ставлення нових перспектив перед українською спільнотою, прецизуючи її політичні аспірації і починаючи боротьбу за них. Всі ці заходи в останніх роках значно посилити фронт опору асимі-

ляційним впливам на українські спільноти в різних країнах їхнього поселення.

9. У боротьбі за позитивні моменти в українському організованому житті, скріплено співпрацю українського політичного, суспільно-громадського і церковного світів, що знаходить позитивний відгук і підтримку конструктивно-творчих сил українців на чужині.

10. У внутрішніх співвідносинах Українського Націоналістичного Руху стверджується, що :

а) ОУН відповідальна за ведення революційно-визвольних та внутрішньо-політичних акцій, включає до них своїх членів, розкинутих у різних країнах українського поселення;

б) ІСНО відповідальні за поширення впливів українського націоналістичного руху серед осілих на чужині українських громад, здебільшого громадян країн свого поселення, даючи всесторонню підтримку для діяльності й акцій ОУН;

в) як ОУН, так і ІСНО, та всі інші формації на Україні і закордоном, які визнають ідеї українського націоналізму і діють в їхньому дусі, — є частинами Українського Націоналістичного Руху і творять його.

РЕЗОЛЮЦІЇ Й ПОСТАНОВИ VII ВЗУН

VII Великий Збір Українських Націоналістів, розглянувши і обговоривши ряд питань і проблем, які відносяться до існування й діяльності Українського Націоналістичного Руху і його частин — Організації Українських Націоналістів, Ідеологічно Споріднених Націоналістичних Організацій і Проводу Українських Націоналістів, — приймає наступні постанови й резолюції :

А. У СПРАВАХ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ

1) Організація Українських Націоналістів є революційно-політичним авангардом Українського Націоналістичного Руху. ОУН визначає й переводить в життя напрямні революційно-визвольної боротьби Руху, з'ясовані в постановах Великих Зборів Українських Націоналістів і Проводу Українських Націоналістів.

2) Ідеологічно Споріднені Націоналістичні Організації репрезентують і здійснюють ідеологію Українського Націоналістичного Руху в країнах поселення української спільноти, здійснюючи засади й політику українського націоналізму, з'ясовані в постановах ВЗУН — у щоденному житті українських осередків, розбудовуючи центральні й місцеві форми організованого життя.

3) ОУН веде революційно-політичну дію українського націоналізму. ІСНО, об'єднуючи українських націоналістів в країнах українського поселення, мають великі можливості й обов'язок тій революційно-політичній дії ОУН не лише сприяти, але й морально та матеріально активно допомагати.

4) ІСНО відповідають за виконання обов'язків, покладених на них ВЗУН і ПУН. Цим не позбавляється кадрів ОУН відповідальності бути ядром і стрижнем Українського Націоналістичного Руху в системі ІСНО, бути ініціатором і зразком активності та жертвенності.

5) Кожний терен повинен бути всесторонньо розвинутим і розбудованим, в міру можливості самовистачальним організмом (структурально й кваліфікованими кадрами), спроможним задовольняти не лише духовні і матеріальні потреби даного терену, але й завжди готовим взяти на себе, в разі потреби додаткові тягарі завдань.

6) Всі члени ОУН включаються за своїми зацікавленнями й кваліфікаціями в суспільно-громадські організації ІСНО, а ті члени ОУН, які відзеркалюють найкращі якості і мають на те відповідні кваліфікації та психологічну підготовку, — включаються в діяльність ОУН на крайово-революційному відтинку і в інші форми політично-революційної дії.

7) ПУН є проводом цілоти Українського Націоналістичного Руху, він складається з представників ОУН, ІСНО та інших націоналістичних формацій. Його очолює кожночасний голова Організації Українських Націоналістів. Зберігаючи одноособове керівництво, ПУН діє через свої колегії, які відповідають за окремі галузі його проявів діяльності. Кожну колегію очолює її керівник, який за працю даної колегії відповідає перед Головою ПУН.

8) Досвід останніх років наявно доказав, що ак-

тивний, дорадчий і авторитетний орган — Сенат ОУН — є важливим тілом у праці Голови ПУН і діяльності Українського Націоналістичного Руху. Сенат ОУН, який був покликаний на базі досвіду, заслуг і віку провідних членів ОУН, поширюється на провідних членів ОУН і ІСНО різних генерацій. Сенатові ОУН надаються більші завдання, функції і прерогативи в розпрацюванні окремих питань, як теоретичного так і практичного характеру, які були б допоміжними в діяльності ПУН і складових частин Українського Націоналістичного Руху.

9) Відмічуючи важливість молодого націоналістичного доросту в системі Українського Націоналістичного Руху, українські націоналісти розв'язують питання розходження між генераціями, зокрема в підборі одиниць для провідних позицій у націоналістичних організаціях шляхом не наголошування якостей чи досвіду молодшої чи старшої генерації, а шляхом шукання, компромісів у поглядах, дискусіях і співпраці представників різних генерацій, які відзначаються найкращими прикметами, почуттям обов'язку і відповідальності та які мають не одностороннє наставлення, а переконання, що в діяльності Українського Націоналістичного Руху потрібні люди різних генерацій, різного інтелектуального рівня та тих всіх, які мають в практичній діяльності та теоретичній підготовці різний досвід.

10) Український Націоналістичний Рух накладає на кожного націоналіста відповідальність за стан роботи не тільки в його осередку, але і в Організації як цілості. Націоналісти мають бути прикладом для громадянськості у всіх ділянках життя національної спільноти.

11) Український Націоналістичний Рух ставить перед собою завдання забезпечити свої ряди поповненням українським революційним активом. Успішне ви-

конання завдань залежить від людей, відданих визвольній справі, обов'язкових виконавців намічених і схвалених плянів праці, людей, які вміють співпрацювати й заохочувати до співпраці інших.

Б. У СПРАВАХ РЕВОЛЮЦІЙНО-ПІДПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1) Завдання ОУН в підпільно-революційній діяльності на Рідних Землях.

(не публікується)

2) Завдання ОУН на чужині по відношенню до дійсності на Україні та по відношенню до постановки на крайовому відтинку :

- а) Діяльність ОУН на крайово-революційному відтинку була задовільною в останніх роках, але вона повинна бути ще більш посилена в найближчому часі, в міру можливостей і на підставі об'єктивної дійсності на Україні. ОУН повинна ще енергійніше розгортати рух опору й боротьби та посилювати антирежимну діяльність, як на Україні, так і в усьому СРСР.
- б) Форми і методи революційної боротьби на Рідних Землях не сміють бути догматизовані, а мають бути гнучкі й кожночасно перевірювані в залежності від існуючих нових умов і дійсності на даному етапі.
- в) Всі члени ОУН повинні усвідомити собі градацію своїх організаційних завдань, ставлячи в ієрархічний порядок свої обов'язки, при тому будучи свідомими, що діяльність на крайово-революційному відтинку є завданням найбільшої ваги.
- г) Кожний член ОУН зобов'язаний постійно підносити свої кваліфікації в крайовій діяльності

шляхом — студіювання крайових видань, за-
халявної літератури, чужомовних видань з со-
ветознавства; читання періодичної преси й ок-
ремих видань з УРСР; зав'язування контактів
з подорожуючими до СРСР, чи тими, які звідти
прибули; по змозі відбути хоч одну поїздку на
Україну з відповідним призначенням; погли-
блювання ідеологічних студій по лінії аналізу
комунізму, марксизму-ленінізму та модерних
визвольних рухів народів світу.

В. У СПРАВАХ ВНУТРІШНЬО-ПОЛІТИЧНИХ ТА СУСПІЛЬНО-ГРОМАДСЬКИХ

Сучасний стан визвольної боротьби українського народу не міняє її основної мети і змісту, але визначає і наголошує відмінні форми та засоби цієї боротьби.

Велика відповідальність та тягар цієї боротьби спочиває на політичних силах українського народу, а в тому й у великій мірі на всьому Українському Націоналістичному Русі.

1) Складні проблеми внутрішньо-політичної та суспільно-громадської праці на чужині, в зв'язку з не-
менш складною дійсністю на Україні, заставляють Провід Українських Націоналістів кожночасно кон-
фронтувати свої рішення, постанови й заходи із за-
гальною думкою членства та провідного активу ОУН,
ІСНО і співзвучних формацій, щоб ті рішення були
не лише якнайдоцільніші на даному етапі боротьби,
але й відповідали наставленню і переконанням свого
членства.

2) Український Націоналістичний Рух і його скла-
дові частини мусять усвідомити собі свою провідну й
відповідальну ролю за дійсність як в нутрі Націоналіс-
тичного Руху, так і на загально-національному. Кож-
ний націоналіст повинен усвідомити собі, що ніхто

інший, а саме він є співвідповідальний за всі успіхи й невдачі українського організованого націоналізму.

3) Для якнайуспішнішої і ефективної постановки праці на відтинку внутрішньо-політичному, суспільно-громадському й зовнішньо-політичному референтури ПУН, які були відповідальні за ці ділянки, об'єднуються в одну колегію, голова якої відповідає за діяльність цієї колегії перед головою ПУН.

4) Колегія координує і унапрямує діяльність всіх націоналістичних формацій на чужині на відтинку загально-громадському, церковному, допомоговому, української внутрішньої і зовнішньої політики. Це дасть змогу зацікавити загально-громадські формації діяльними політичної діяльності, що під сучасну пору є необхідною вимогою як із загально-української точки зору, так і з точки зору самих ІСНО. Активізація їх на політичному відтинку дасть їм нову програму дії, допоможе повернути респект до української політики й скріпити цілість українського політичного життя.

5) У суспільно-політичній діяльності ми завжди керуємось державницьким підходом у розв'язуванні загально-українських питань і проблем та стоїмо непохитно на принципі консолідації й координації всіх українських самостійницьких сил як на суспільно-громадському, так і політичному відтинках.

6) На релігійно-церковному відтинку і далі сприятимемо затісненню співпраці між громадськими організаціями та українськими Церквами. Як дотепер, так і в майбутньому докладатимемо всіх зусиль, щоб довести до організаційного завершення Української Католицької Церкви в окремому Патріархаті, як також до створення Собору Єпископів Української Автокефальної Православної Церкви поза Україною, як найвищого авторитету тієї Церкви.

7) Прямуватимемо до реорганізації Державного Центру УНР і Української Національної Ради в екси-

лі, в дусі вимог сучасного часу і української дійсності на чужині.

8) Як дотепер, так і в майбутньому даватимемо всесторонню підтримку для СКВУ, сприятимемо його поширенню і поглибленню діяльності та закріпленню і духа СКВУ в суспільно-громадській дійсності на чужині.

9) Прямуватимемо до реорганізації українського політичного світу в тому напрямі, щоб він був не лише символом минулого, але й сильним засобом боротьби за майбутнє. З цього випливає доцільність боротися за політичне обличчя української громади на чужині, не піддаючись впливам політики СРСР і УРСР на неї та політики країн українського поселення. Позитивна і чітка політична акція української політичної еміграції повинна бути мобілізуючим чинником у національному збереженні та в скріпленню і розрості її.

10) Для удосконалення форм і засобів визвольної боротьби, достосовуючи їх до кожночасних її вимог, ОУН визнає доцільним переводити переоцінку тактики і стратегії визвольної боротьби за умов, що ця переоцінка чи зміна не може заторкувати незмінних основ і вихідних позицій цієї боротьби, встановлених актами державного будівництва 1918-1920 років.

11) Наголошуючи і визнаючи визначну роль політичних сил у визвольній боротьбі українського народу, ОУН кличе всі українські сили на чужині до консолідації і координації з метою морального скріплення боротьби українського народу на Рідних Землях, увиразнення його визвольних позицій на міжнародному форумі та мобілізації всіх українців на чужині, як допоміжної сили у цій боротьбі.

12) Постійно координувати діяльність ОУН і цілого Українського Націоналістичного Руху на відтинках внутрішньо-політичному, суспільно-громадському і зовнішньо-політичному.

13) При розв'язці питання консолідації, слід мати на увазі досвід першого СКВУ, який довів до консолідації українського громадського і церковного відтинків. Цей досвід слід використати у підготовці майбутнього СКВУ, який міг би проходити під кутом консолідації всього українського життя на чужині, включаючи й політичне.

Г. У СПРАВАХ ВИДАВНИЧИХ

1) На новому етапі дійсності Українського Націоналістичного Руху і цілої української громади на чужині стала вимогою часу потреба доосновної реорганізації й перебудови видавничих справ цілої націоналістичної системи.

2) Брак органу, в якому можна б розглядати питання ідеологічно-теоретичні, сучасної дійсності на Україні та проблеми української політичної еміграції — ставить вимогу потреби розподілу функцій і перебудови існуючих органів преси Українського Націоналістичного Руху, збереження їхньої появи та якнайчисленнішого розповсюдження.

3) Конечністю є плянування і координація видавання і розповсюдження неперіодичних видань, які появляються заходами і зусиллями складових частин Українського Націоналістичного Руху. Беручи під увагу наявні обмежені можливості, при кожному виданні повинні бути узгляднювані доцільність даного видання, його важливість і роля, яку воно може відіграти в революційно-визвольній боротьбі українського народу, в національному збереженні української спільноти на чужині та в продовженні тягlosti українського культурного процесу.

4) Окрему увагу слід присвятити розбудові інформаційного осередку в чужих мовах, який інформував би зовнішній світ про дійсність на Україні та про нові

документи руху опору на Рідних Землях. В цьому напрямі слід розбудувати зв'язки з чужинними видавництвами, які були б допоміжними у перевиданні документів з України чужими мовами.

5) Всеціло одобрюється та схвалюється видання в українській та чужих мовах захлавних матеріалів та документів з України та видавання творів авторів з України на чужині. Ця видавнича діяльність повинна бути не лише продовжувана, але й розбудована та посилена.

6) Для кермування, розгортання й координації всіх націоналістичних видавничо-інформаційних заходів покликається до життя окрему колегію ПУН.

Г. У СПРАВАХ ЗОВНІШНЬОЇ ДІЇ

1. Доручається всім складовим частинам Українського Націоналістичного Руху посилити, поглибити і поширити акцію зовнішніх зв'язків шляхом інформації чужоземного світу про дійсний стан на Україні.

2. В цій дії на зовнішньому відтинку шукати шляхів спільної мови і спільних виступів з тими чинниками в українському житті на чужині, які діють у цій ділянці.

3. Відновити і розбудувати діяльність міжнародної інституції для спільних виступів і спільної боротьби поневолених і залежних народів проти комуністичної Москви.

4. Довести світові, що національна проблема в СРСР — це не внутрішня проблема Росії, а проблема міжнародної ваги і справедливе її розв'язання шляхом розчленування російської імперії на самостійні національні держави, допровадить не тільки до стабілізації миру на Сході Європи, але буде одночасно актом справедливості та згідне з духом сучасного міжнародного права так, як його формулюють органи

ООН та міжнародні конвенції і договори, під якими є майже завжди і підпис Москви.

5. Довести до відома світу, що українська нація ніколи в своїй історії не була і тепер не має намірів загарбувати будь-яку чужу територію чи поневолювати будь-який нарід.

6. Доказати, що ОУН і український націоналізм взагалі є визвольним рухом і тим самим речником і революційним виразником української нації у її визвольній боротьбі.

7. У зовнішній політиці та в зовнішніх зв'язках користуватись та покликатися на всі декларації, резолюції, трактати, міжнародне право, які дають міжнародно-правну та моральну базу для українських визвольних змагань.

8. Звернути особливу увагу й ангажувати в ділянку зовнішніх зв'язків українську молоду генерацію.

9. Зав'язати тіснішу співпрацю та вдержувати постійний і діловий контакт із тими чужинецькими організаціями і видавництвами, які діють у співпраці з рухом опору в СРСР.

Д. У СПРАВАХ МОЛОДІЖНИХ

а) Представники молодіжних кадрів, учасники VII ВЗУН, зі зворушенням приймають до відома привіт з України для учасників ВЗУН і стверджують духовне пов'язання ОУН з Батьківщиною.

б) У сучасному світовому суспільстві, в якому матеріальний добробут досягає вершок насичення, починається відворот від нього, як мети життя, і легковаження ним. На задній плян відходять міти, релігія й ідеї. Наступають деякі кризові ситуації та явища, що особливо помітно серед молоді, яка дуже часто бунтується проти всього існуючого. Сучасній молоді, а в тому й українській на чужині, бракує змісту життя,

цілей, до яких слід їй прямувати. Ідеї, які колись захоплювали й поривали, як гасла свободи чи соціальної справедливості, немов втрачають свою притягаючу силу. Сучасна цивілізована людина, перенасичена добробутом і свободою, зокрема в західних країнах, стає байдужою до духовних вартостей, що й відбивається у великій мірі на формуванні світогляду сучасної молоді.

в) Живучи в світі не лише духовних вартостей, українська молодь в країнах свого поселення опинилась у стані шукання нових ідей і нових вартостей. Фермент серед сучасної молоді, в якому можна бачити багато позитивного шукання, заслуговує на повне зрозуміння і підтримку.

г) Відрух і фермент серед молоді на чужині слід вивчати, на нього впливати та спрямовувати його у позитивному для української справи напрямку.

г) Посилити серед української молоді працю для її національного і націоналістичного усвідомлення та організаційного оформлення.

д) Виховувати націоналістичну молодь на принципах українського патріотизму та національного солідаризму, у свідомості, що існуючі політичні середовища є лише засобом для досягнення кінцевої мети — добра для українського народу та його державного й самостійного життя.

е) ОУН повинна звернути більшу увагу на членів молодіжних організацій системи ІСНО, інших молодіжних організацій та на неорганізовану молодь з метою включення її в працю, яка має безпосереднє відношення до крайово-революційної і зовнішньої діяльності ОУН.

е) Молодь включати в діяльність ОУН лише в тих випадках, коли її можна заангажувати в конкретну працю й підготовляти її в певних і точно окреслених ділянках, уможливаючи їй відповідну підготовку та загартованість у конкретних діях.

ж) Доручається ПУН розглянути та розпрацювати постановку праці та організаційне оформлення молоді ОУН.

з) Посилити діяльність існуючих націоналістичних молодіжних організацій на чужині, вдержувати з ними тісніший діловий зв'язок та прямувати до створення світової централі націоналістичної молоді з програмою діяльності, яка відповідає сучасним вимогам Націоналістичного Руху та дійсності на Рідних Землях.

і) Заохочувати молодь відвідувати не лише Україну, але й усі країни українського поселення, реалізуючи таким шляхом всеукраїнський обмін молоді, та скріплення духовних вартостей молоді української людини.

й) Організувати вишкільні курси та семінари для молодих націоналістичних кадрів та створити Фонд Української Молоді для фінансування багатосторонньої діяльності молоді.

Е. У СПРАВАХ КОМБАТАНТСЬКО-ВІЙСЬКОВИХ

VII ВЗУН ставиться з повним зрозумінням до існування та важливості військово-комбатантської галузі у житті та розвитку української нації. Історія України багата на вияви ідейного героїства українського воїна і його позиції в боротьбі за волю українського народу.

1. Ми віримо, що українські воїни на Рідних Землях і поза ними, від рядовика до найвищого рангою старшини, усіх родів зброї, завжди мали і мають щире почуття обов'язку і відповідальності за долю свого народу.

2. Закликаємо молоде покоління українських військовиків, які служать в арміях країн свого поселення, завжди і всюди стояти на сторожі доброго імені України та інтересів поневоленого українського народу.

3. Рекомендується українським комбатантським організаціям налагодити тісні зв'язки з міжнародними комбатантськими організаціями вільного світу для ознайомлювання їх з українською визвольною справою та для одержання їхньої підтримки в цій боротьбі.

4. Звертаючи увагу на важливість комбатантської ділянки у суспільно-громадському і політичному житті українців на чужині, відмічається потребу скріплення їхньої співпраці для добра української визвольної справи, і потребу брати активну участь в організованому житті тих учасників українського резистансу, які стоять осторонь такого життя.

5. Доручається ПУН в міру можливости й потреби розбудувати комбатантсько-військову референтуру з метою опрацювання сучасної модерної військової технології та повстанчих методів визвольної боротьби.

Є. У СПРАВАХ ФІНАНСОВИХ

ОУН була створена з метою ведення незалежної визвольної боротьби, яка відповідає інтересам українського народу. Ведення такої боротьби і багатостороння діяльність Українського Націоналістичного Руху спирається виключно на власні матеріально-фінансові засоби. Визвольну Боротьбу і всю визвольну політику ОУН Український Націоналістичний Рух ведуть самостійно і цілковито незалежно від будь-яких сторонніх чинників.

Виконання завдань, які стоять перед ОУН на всіх відтинках діяльності, а головним чином на революційно-крайовому, залежить не лише від самопосягати членства, але й від його фінансової жертвенности та від фінансової підтримки цих змагань українською спільнотою на чужині.

1) Для успішної діяльності ОУН повинен існувати в усіх країнах українського поселення Український

Визвольний Фонд, або інші відповідники ГФК ПУН які могли б фінансово забезпечувати діяльність ОУН.

2) Схвалюється діяльність УВФ в тих країнах, де вони існували і наголошується потребу їх розбудови та створення таких же Фондів чи інших відповідників ГФК ПУН, у тих країнах українського поселення, в яких вони ще не створені.

3) Стверджується, що фінансову відповідальність супроти ОУН в кожній країні несе перед Проводом Українських Націоналістів Український Визвольний Фонд або інші відповідники ГФК ПУН.

4) Доручається ГФК ПУН з її системою УВ Фондів або іншими її відповідниками приступити до приєднання якнайбільшого числа жертводавців серед найширших кіл українського громадянства та запровадити практику збирання від жертводавців щорічних добровільних пожертв в конкретно окреслених сумах, а також при різних нагодах.

5) Кожний член УНРуху вплачує добровільний даток на ОУН в сумі не меншій як 1 % від його чистого заробітку, через УВФ.

6) Усі члени організацій, які входять у систему ІСНО, вплачують свій добровільний даток на УВФ у сумі не меншій від одноденної заробітної платні.

7) Всі центральні й низові клітини, які входять у систему ІСНО, вплачують одноразовий добровільний даток на УВФ, який повинен бути не менший як 10 % від чистого річного прибутку.

8) Схвалюється створення Залізного Фонду ОУН у висоті щонайменше 600 тис. доларів та доручається відповідальним за цей Фонд членам ОУН закінчити його організацію не пізніше п'ятьох найближчих років.

9) Відчуваючи все більше зростаючі фінансові вимоги для діяльності ОУН і ПУН, доручається ГФК ПУН розпрацювати можливості створення тривкої фі-

нансової бази шляхом створення відповідних підприємств, дохід з яких був би уживаний на діяльність ОУН.

10) Доручається ПУН дати примат для революційно-крайової діяльності ОУН в розподілі фінансових прибутків Проводу.

11) VII ВЗУН затверджує бюджет ПУН, який входить в силу з днем 1 січня 1971 року.

Тези, резолюції й постанови VII ВЗУН-у зобов'язують увесь Український Націоналістичний Рух.

Жодні ухвали, тези чи резолюції складових частин Українського Націоналістичного Руху не повинні йти в розріз з ними.

ЗАКЛИК ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Дорогі Землячки й Земляки, Друзі!

Зібралися ми в одному древньому європейському місті літом 1970 року на VII Великий Збір Українських Націоналістів (ВЗУН). Серед нас є ветерани Визвольних Змагань 1917-1920 років, будівничі і захисники Української Народної Республіки (УНР), є довголітні члени національно-визвольного підпілля, які безперервно протиставилися і протиставляться поневолювачам українського народу, є учасники Похідних Груп ОУН і бійці Української Повстанської Армії (УПА), які в часі другої світової війни рясно скропили своєю кров'ю всі закутки української землі. З нами ті, що пройшли найбільші лихоліття комуністичного й нацистського терору, їхні діти та внуки. Серед нас є представники молодого покоління, які родилися й росли поза межами України.

Всі ми об'єднані прив'язанням до рідної землі і свого народу, прагненням активно й організовано брати участь у його життєвій боротьбі, у його намаганнях створити собі краще, вільніше, повніше і багатше життя у власній державі.

Минуло більше, як п'ятдесят років відколи большевики захопили владу в Росії, а опісля збройно окупували Україну й інші країни. Багато було серед укра-

їнського народу таких, які повірили в гасла, несені ними.

Як же тяжко заплатили за це вони і всі ми, як і всі народи, які опинилися в СРСР! Замість свободи й справедливости прийшло нищення нашої культури, провідних діячів і організаторів національного життя. Сотні й тисячі творців і передовиків народного життя, маси робітників і селян, наклали головами з наказу комуністичної партії в ім'я будівництва комунізму.

Сьогодні та сама партія соромливо реабілітує багатьох із своїх членів, але цим вона ніколи не зуміє змити із себе найбільшої ганьби людського роду: знищення терором і голодною смертю мільйонів селян, їхніх жінок, і неповинних дітей, робітників, трудової інтелігенції. Сьогодні реабілітують, а навіть ставлять пам'ятники Постишеву, Косіору, Тухачевському, Якіру, різним членам партії, яких сама партія знищила в катівнях ГПУ-НКВД. Та ніхто і словом не обізветься про простих і чесних людей, які гинули розстріляні й від голодної смерти на вулицях міст, про зруйновані й вимерлі села!

Все це сьогодні записується на рахунок « культу особи » Сталіна. Хто повірить у це, що тільки Сталін катував і розстрілював у Вінниці, Смоленську, Москві, в Дніпропетровську й на Донбасі, в Києві й Шполі? Хто бо повірить, що тільки Сталін видушував піт і кров на Біломор-каналі, у Воркуті, на Колимі, в безчисленних таборах смерті?

Робили це тисячі комуністів, людей заражених марксистською бацилою клясової ненависти людини до людини, робили це провідні члени комуністичної партії, робила це створена нею система. Система, яку створив Ленін, розбудував Сталін, а сьогодні кермують нею його учні й послідовники, які відкрито ступають його слідами, реабілітуючи найбільшого тирана людства, свого вчителя Сталіна. Це ж бо вони ступали по

людських кістках до вершин своєї кар'єри, розправляючись на місцях з невинними людьми.

І сьогодні нічого не змінилося. Гляньмо кругом і побачимо безліч дрібних і більших апаратчиків, таких самих, як при Сталіні, готових топтати людське життя і насиллям нахилити до своєї комуністичної правди. Сьогодні вони не чинять того, що при Сталіні, бо часи не ті та й умови інші. Зрештою і сьогодні запроторюють в тюрми чесних людей, у першу чергу молодь, знов табори заповнюються кращими представниками народів — українського, естонського, білоруського, литовського, жидівського, татарського, російського та інших.

Більше п'ятдесяти років людина й народи СРСР трудяться понад сили.

І які ж їхні здобутки?

Певно, що переведено індустріалізацію, побудовано важку промисловість, електрифіковано країну.

Але яким коштом, якими жертвами й зусиллями!

Ні один народ у світі не заплатив стільки за такі здобутки, як заплатили народи СРСР. І сьогодні в жодній розвиненій країні світу, а тільки в СРСР, ще далі стоять черги за продуктами, ще далі колгоспник прикутий до землі без паспорту, без права вільно міняти місце побуту й праці.

В країні, де всі нібито « між рівними рівні » — є різні класи громадян: упривілейовані партійні і звичайні трударі; партійна бюрократія, яка користується всіма благами матеріяльних надбань — і звичайна трудова інтелігенція, яка живе в постійних нестатках. Язва донощитства, як і колись, роз'їдає суспільство, а ціле життя просякне переслідуванням всього вільного, самобутнього, національного. Російська мова і культура — в кожній республіці упривілейовані. Це засіб традиційної, випробуваної ще за царських часів руси-

фікації. Не бракує й пороку антисемітизму, посилюваного панівним режимом.

На Україні уряд УРСР не лише мовчки приглядається, а й допомагає експлуатувати республіку, а українську культуру спихати ро провінційного стану. Уряд УРСР зовсім не знає і не хоче знати про українців, які живуть в інших республіках СРСР без українських шкіл, культурних установ, рідного друкованого слова. За наказом Москви він виселює українців з України й населяє на їхнє місце інших, а в першу чергу росіян. Така демографічна політика є засобом біологічного послаблення українського народу й уможливленням прискіреної русифікації. Уряд УРСР більше боронить на Україні національні права російської меншости, як цілого українського народу!

Це і є найяскравішим доказом, що комуністична партія України не є партією українського народу, а уряд УРСР не є його урядом.

І тому ми, українські націоналісти, кажемо: не туди шлях у майбутнє! Російський комунізм, КППС і вчення Маркса-Леніна не є і не можуть бути дороговказом у майбутнє! Людство, всі народи і людина, прагнуть кращого, свободнішого, різноманітнішого життя.

Людина не хоче комуністичної казарми, вона хоче свободного, творчого життя!

Національно-визвольні рухи поневолених народів, а між ними й український, та справжні демократичні течії державних народів — це символи нашої доби. Вони єдині виразно і ясно видвгають і реалізують нову програму, програму майбутнього.

Підставою цієї програми є соціальна справедливість, рівність усіх перед законом. У державі, у кожному народі ніхто не сміє бути понад законом. Ні партія, ні група, ані жодна кляса не визначають, яким має бути життя, які є його рамки. Робить це закон. Конституція — основний закон кожної країни, схвалений

вільно обраними представниками народу. Вона зобов'язує всі верстви і групи, а в першу чергу органи державної влади. Парлямент, а не з'їзд партії є найвищим законодавчим чинником, який творить правні підстави і схвалює напрямні для державного життя. Парлямент, в якому репрезентовані всі складові частини суспільства, всі групи і погляди, всі партії, всі національні меншості. В партіях люди гуртуються відповідно до своїх поглядів і прагнень. Між партіями йде змагання за кращу програму, за доцільніші практичні заходи. Протилежністю до партій, які незаміними в демократичній системі правління і життя, — є монопартія, яка кожному народові й громадянину накидає свою волю, диктує, як він має думати і жити.

Кожний громадянин мусить мати забезпечений однаковий життєвий шанс, без огляду на політичні погляди, релігійну приналежність, расу чи національність. Так само він рішає, до якої політичної групи він хоче належати. Суспільні групи і верстви творять свої групові, станові, професійні об'єднання для кращого з'ясування і захисту своїх інтересів. Всі вони — окремі громадяни, верстви і групи — творять народ, добру якого, як цілоти, підпорядковані часткові інтереси. Тільки закон обмежує громадянина у його діяльності. Серед прав, які посідає кожна людина, є право на приватну власність. Право на власність без експлуатації та привілеїв, унормоване державним законом, є невіддільною частиною всіх людських прав.

Ми, українські націоналісти, боремося за невимушений труд, який є не лише підставою добробуту й багатства народів та окремих громадян але й передумовою морального виховання й здорового духовного життя суспільства. Праця кожної людини мусить забезпечити їй і її родині достаток матеріяльних дібр і побут на відповідній висоті. Здобутки науки й технології уможливають з одного боку щораз повніше використання природних ресурсів, а з другого — звіль-

няють людину від тяжкої і довгої праці. Всі здобутки мають бути використані для добра людини, для покращання й збагачення її життя.

Комуністичні експерименти в СРСР, а також і на Україні, нанесли необчислимі втрати, а побудова соціалізму стала звичайною димовою завісою для тоталітарного панування комуністичної партії. Як кожна ділянка суспільного життя, так і господарство має свої природні норми. Штучні бар'єри й перешкоди, не оперте на життєвих потребах населення плянування, заперечення вимог населення, диктовані панівною бюрократією ціни, негосподарність підприємств — мають бути раз назавжди усунені. Щойно тоді господарство перестане бути інструментом у руках партії в поневолюванні суспільства. Щойно тоді воно стане тим, чим воно має бути.

Держава, в розумінні українських націоналістів, — це не тиран, це не п'явка, яка висмоктує з громадян останню краплю крові, це не засіб насильства і терору в руках бюрократії.

Українська держава, за яку ми боремось, як і кожна інша правова держава, мусить бути спільним добром усіх її громадян і усім їм давати однаковий захист і всі вони повинні мати однакові права і однакові обов'язки супроти неї.

Російські імперіялісти й шовіністи проповідують теорію «злиття націй» та «злиття культур» — тільки на те, щоб ще вигідніше переводити всесторонню русифікацію.

Зате ми, українські націоналісти, боремося за право для кожного народу плекати й розвивати свою мову, зберігати й удосконалювати свої культурні надбання на базі своїх власних традицій і звичаїв.

У культурній творчості відбиваються всі найглибші властивості й цінності кожного народу і їм треба дати змогу на повний розвиток і ріст. І тільки таким

шляхом можна збагачувати вселюдську культурну скарбницю, урізноманітнювати її та підносити на щораз вищий щабель.

Немає гірших і кращих народів, є тільки такі, які вже досягнули високий ступінь розвитку і такі, які прямують до нього.

Ми питаємося : чим мова Шевченка гірша від мови Леніна?

Намагатися підпорядкувати одну культуру іншій заперечувати одну мову в ім'я поширення іншої може тільки людиноненависний шовініст й імперіяліст.

Духовний процес людства не йде в напрямі одноманітності і повного приглушення різних культур однією, а навпаки, — в напрямку вільного і повного розквіту всіх культур, які своїми досягненнями творять мозаїку краси і досконалости. У взаємному змаганні до більшої краси, до більших досягнень культури різні народи взаємно впливають на себе і збагачують одні одних. Нераз малі народи видавали найбільших геніїв і творців людства, а в мовах, якими говорять зовсім мало численні народи, поставали загально людські шедеври.

Ми, українські націоналісти, видвигаємо візію такого ладу, в якому кожен народ матиме свою державу, свою національну будівлю, буде в ній творити і розвиватися без тиску і диктату з-зовні, буде обмінюватися своїми здобутками з іншими, співпрацювати з ними й об'єднуватися по своїй уподобі і згідно із своїми інтересами.

Ми рішуче відкидаємо насильство народу над народом, в ім'я якої б це не було мети!

Людина і народ — це найвищі вартості на землі і їх добру та розвиткові підкорене все інше!

Народам і людині призначено рости й розвиватися, постійно трудитися і змагатися за досягнення нових

вартостей, за здобування нових висот, за власне удосконалювання, за щастя, мир і свободу!

Для нас, українських націоналістів, — це те, за що ми боремося і будемо завжди боротися на Україні і в кожному закутку землі, де тільки б'ється українське серце.

*Учасники
VII Великого Збору Українських
Націоналістів*

ЗВЕРНЕННЯ ДО УКРАЇНЦІВ НА ЧУЖИНІ

Дорогі земляки на чужині!

Те на що ми чекали від закінчення останньої війни і в що ми не переставали вірити, сталося: скривавлена війною і прибита російсько-комуністичним терором, поневолена українська нація починає підіймати голову й відважно домагатися своїх прав. Національний спротив, відгомін якого доходить до нас, охоплює всі аспекти національного життя від економічно-соціального у формі страйків, культурного у формі боротьби за українську мову і збереження та відновлення українських духовних надбань, до політичного — у формі цілком ясних і рішучих домагань усамостійнення України.

Було б великим самообманом, коли б ми перебільшували силу цього національного руху опору, хоч мусимо припускати, що факти, відомі за кордоном, є тільки слабим вігомоном справжніх настроїв народніх мас. Важливе, одначе, для нас те, що виразниками цих протестів є представники молодого покоління, ви-

хованого в комуністичній системі, і що це покоління готове жертвувати своєю свободою і особистим та родинним життям в ім'я ідеалів національної свободи і людської справедливості.

Важливе для нас і те, що ці борці за національні й державні права України чекають, сподіваються і вимагають, щоб українці на чужині виконали свій обов'язок супроти українського народу і здійснили свої обіцянки допомоги у його визволенні.

Настала велика пора, коли українцям, розкиданим по різних країнах світу, прийшов час і вимога посилити допомогу Україні та перейти від декларацій до конкретної дії.

Великим позитивним фактом є те, що українці на чужині зберегли свою національну свідомість, свої національні установи і добиваються вагомих успіхів у несенні моральної допомоги Україні через інформування про її національні аспірації народів світу.

Рівночасно треба ствердити, що успіх цієї роботи применшують часто несуттєва конкуренція і суперечки між окремими групами, що правдоподібно відкидає багато молоді від активної участі в українському житті, як рівнож нескоординованість дії не лише в світовому, а часто і крайових розмірах.

Сьогоднішні обставини на Україні вимагають повної скоординованості нашої морально-політичної, а також і матеріальної допомоги борцям за національні і людські права українського народу. Одною з вимог є творення на чужині центральних установ, з авторитетом і голосом яких рахувався б світ.

Великим досягненням у цьому напрямі було створення Секретаріату Світового Конгресу Вільних Українців до чого багато причинився Український Націоналістичний Рух.

Ми не маємо ще таких установ, у важливому його моральною силою церковному житті, і тому слід вжити всіх зусиль, щоби довести до ієрархічного об'єднання

та вивершення наших Православної і Католицької Церков.

Не менш важливим завданням є створення однієї, матеріально сильної, наукової централі, якої завданням було б розвивати українську культуру й науку в умовах свободи і репрезентувати її перед зовнішнім світом.

Особливо важливими є співпраця і координація дій наших політичних організацій, що піднесли б престиж і повернули б віру, зокрема серед молодшого покоління, в українську вільну політику та її організовані вияви.

Ми, учасники сьомого Великого Збору Українських Націоналістів, від років заявляли і сьогодні заявляємо що Організація Українських Націоналістів завжди готова співпрацювати з усіма політичними організаціями які стоять на позиціях самостійності України і безкомпромісової боротьби з окупантом і теперішнім режимом в УССР.

Було б великим злочином перед тими, які борються і жертвують собою на Україні, коли б українські політичні організації на чужині не зуміли скоординувати своїх дій в одному політичному центрі, який разом з суспільно-громадськими, церковними й науковими центральними установами створив би об'єднаний ФРОНТ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ для скоординованої допомоги рухові опору на Україні.

Наше окреме звернення до українського покоління, яке виросло поза Україною : плекаючи українську етнічну культуру й свідомість, щоби не жити безбаченками серед інших народів, не забувайте вашого етично-морального обов'язку допомогти таким же, як і ви, молодим людям на Україні, які борються за права й ідеали, в які вірите й ви, як громадяни різних країн світу. Якщо ви вірите в ідеали свободи, то не можете бути байдужими до повного заперечення людської й національної свободи комуністичним режимом на Укра-

їні. Ви повинні не лише включитися, але й перебирати на свої плечі тягар допомоги визвольній боротьбі України, яку організують українські суспільно-громадські, політичні та революційні організації.

Сорок років тому ідейна українська молодь створила Організацію Українських Націоналістів, яка поставила перед собою завдання зрушити й об'єднати українські сили для боротьби за визволення України. Хоч ОУН ще не вдалося здійснити повністю сподівань її творців, то все ж вона доказала реальність її ідей і її потребу під час війни за самостійність Карпатської України, боротьбою проти німецького фашизму та російського большевицького імперіялізму під час другої світової війни. Ми й сьогодні успішно пробиваємо «залізну заслону» на Україну, здобуваючи на Батьківщині й намагаємось допомагати їхньому поглибленню. Це одна з форм — може найважча — революційно-політичної діяльності. В загальному ж — вся діяльність, яка веде до мобілізації українських сил для сокоординованої допомоги боротьбі України за визволення — це і є політика. Українська молодь у вільному світі, якій не є байдужою справа допомоги Україні, не може від такої революційної політики відмежовуватись, а навпаки — мусить у неї включатись.

Учасники VII ВЗУН

ЗВЕРНЕННЯ VII-го ВЗУН-у ДО НАРОДІВ СВІТУ

Ми, учасники VII-го Великого Збору Українських Націоналістів ставимо перед суд світової громадської opinii й міжнародних установ — уряд СРСР у Москві за :

— колоніальне поневолення українського й багатьох інших народів;

— грубе й безоглядне ламання міжнародних договорів про право людини на ліквідацію колоніалізму « у всяких його формах і проявах » та конвенції про геноцид;

— порушування міжнародних договорів про цивільні, політичні, соціальні, економічні і культурні права народів;

— постійне заперечування заяви Генеральної Асамблеї ООН про право народів на самовизначення, самостійність і незалежне життя;

— порушування конституції і власних законів СРСР і УРСР.

Ці ламання й порушування виявляються в таких формах, як :

— послідовна ліквідація всіх зовнішніх форм державности Української РСР, через часткове підпорядкування їх міністерствам у Москві і обсаджування всіх головних державних постів на Україні — росіянами;

— арешти й засудження на довголітні ув'язнення в концентраційних таборах, поза Україною, українських патріотів, які підносять домагання про вихід України із складу СРСР, що є згідне з конституцією СРСР і УРСР;

— примусовий вивіз поза Україну української інтелігенції, професіоналістів та молоді і заселювання України росіянами;

— насильне впровадження російської мови в державні установи, шкільництво, адміністрацію й видавництва; всіх, хто чинить опір такій політиці насильної русифікації, переслідується й ув'язнюється;

— плянове й послідовне нищення старовинних українських культурних надбань та історичних пам'яток; тих осіб, які борються за збереження й поглиблення української культури, постійно переслідується;

— закріпачення українських селян, заборона для

них лишати колгоспи без дозволу влади й загальне обмеження свободи переїзду й поселення;

— релігійні переслідування й нищення церков, синагог і храмів молитви;

— заборона національним меншинам в УРСР, за винятком росіян, і в першу чергу євреям і татарам, мати свої національні школи, свої видання та плекати свої культурні надбання; посилювання комуністичним режимом антисемітизму, в глумі над єврейською національною меншиною, якій примушується прилюдно осуджувати свій народ, свою релігію і свою національність; заборона татарам поселитись на своїй історичній землі — Криму, звідки вони були насильно депортовані в азійські частини СРСР після останньої світової війни.

Все це робиться не тільки всупереч засадам конституції СРСР і УРСР, але й всупереч Загальній Деклярації Прав Людини, міжнародних конвенцій про цивільні й політичні права людини й націй на повне самовизначення і право на самостійне, державне життя.

Наведені нами факти типові й для інших неросійських республік СРСР, які уряд у Москві перетворив в колонії Росії під пануванням російської національної групи, а радше російської бюрократії й органів КГБ.

Організація Українських Націоналістів провадила боротьбу проти всіх тоталітаризмів і диктатур, між ними й проти нацистської, гітлерівської окупації України. Тепер ми провадимо боротьбу проти нового російського нацизму Москви у всіх його виявах.

Ми провадимо боротьбу за право українського і всіх інших народів СРСР на вільне життя в умовах людської справедливості, законності й гідності.

Український народ свідомий того, що в своїй боротьбі за існування, він мусить бути зданий на свої власні сили. Але він хоче знати, хто в його змагові за

свободу стоїть за ним в обороні тих самих людських ідеалів.

Організація Українських Націоналістів домагається засудження Об'єднаними Націями і відповідними міжнародними організаціями уряду СРСР за плянове порушення ним підписаних міжнародних договорів про гарантію прав людини і націй.

Вістки з СРСР й України виразно вказують на зростаючий протест проти теперішнього режиму, на домагання національної незалежності й соціальної справедливості і забезпечення людської, національної та особистої свободи.

Якщо для вас і вашого народу дорогі ці ідеали справедливості й свободи, ми надіємося, що ви рішуче засудите їх порушення на Україні і в цілому СРСР і дасте свою моральну допомогу тим, які, ризикуючи життям, свободою та родинним щастям, борються за здійснення цих ідеалів.

1970 рік

Учасники VII-го Великого Збору
Українських Націоналістів

З М І С Т

	Стор.
VII ВЗУН — О. Жданович (передмова)	5
Слово до учасників VII ВЗУН — О. Жданович	13

Т Е З И

I. Становище в світі	13
II. Становище в СРСР	22
III. Становище на Україні	42
IV. Ствердження і постанови VII ВЗУН-у до становища в СРСР та на Україні	56
V. Український Націоналізм	76
VI. Українська внутрішня політика	84
VII. Українська суспільно-громадська дійсність і Український Націоналістичний Рух	91
А. Вступні ствердження	91
Б. Суспільно-громадська дійсність	93
В. Релігійно-церковна дійсність	94
Г. Місце суспільно-громадських організацій в Українському Націоналістичному Русі	97

РЕЗОЛЮЦІЇ Й ПОСТАНОВИ VII ВЗУН-у

А. У справах організаційних	102
Б. У справах революційно - підпільної діяльності	105
В. У справах внутрішньо-політичних та суспільно-громадських	106
Г. У справах видавничих	109
Ґ. У справах зовнішньої дії	110
Д. У справах молодіжних	111
Е. У справах комбатантсько-військових	113
Є. У справах фінансових	114

З А К Л И К И

Заклик до українського народу	117
Звернення до українців на чужині	124
Заклик до народів світу	127

**У видавництві СМОЛОСКИП можна придбати
книжки в українській мові :**

- Вячеслав Чорновіл. **Лихо з розуму. Портрети двадцяти « злочинців ».** Стор. 338. 6.00 дол.
- Іван Дзюба. **Інтернаціоналізм чи русифікація**
Стор. 262. 4.50 дол.
- У півстоліття радянської влади.** Збірник захлаяв-них документів з України. Листи Л. Лук'яненка, Ю. Шухевича, В. Горбового, М. Масютка, М. Гориня. Стор. 94. 1.50 дол.
- В. Чорновіл. **Я нічого у вас не прошу.** Лист до секр. ЦК КПУ П. Шелеста. Стор. 120. 1.50 дол.
- Осип Зінкевич. **З генерації новаторів.** Світличний і Дзюба. У джерел модерної укр. критики. 3.00 дол.
- Д-р Денис Квітковський. **Боротьба за свободу в Україні.** Стор. 68. 1.50 дол.
- Олесь Гончар, **Собор.** Роман. Стор. 159. 3.00 дол.
- Ліна Костенко. **Поезії.** Стор. 360. 3.75 дол.
- Крик з могили.** Захлаявні вірші з України. Стор. 59. 1.75 дол.
- Є. Сверстюк. **Собор у риштованні.**
Стор. 173. 3.00 дол.
- Василь Голобородько. **Летюче віконце.**
Поезії. Стор. 233. 3.25 дол.
- Юрій Бойко. **Російські історичні традиції в большевицьких розв'язках національного питання.**
Стор. 174 2.00 дол.
- Україна спільне добро всіх її громадян.**
Матеріяли VII ВЗУН. 3.00 дол.
- Український вісник.** Випуск I-II.
- Василь Симоненко. **Берег чекань.** Стор. 222. 2.50 дол.
- Українські юристи під судом КГБ.**
Стор. 107. 2.00 дол.
- Українська інтелігенція під судом КГБ.** Матеріяли з процесів В. Чорновола, М. Масютка, М. Озерного та інших. Стор. 248. 4.90 дол.

в англійській мові :

- THE CHORNOVIL PAPERS by Vyacheslav Chornovil.
246 pages. \$ 6.95
- VOICES OF HUMAN COURAGE. Appeals from V. Chornovil and V. Moroz to the Soviet Authorities.
57 pages. \$ 2.00
- John Kolasky. TWO YEARS IN SOVIET UKRAINE.
230 pages. \$ 3.95
- V. Moroz. A CHRONICLE OF RESISTANCE IN UKRAINE. 17 pages. \$ 2.00

в французькій мові :

- LA NOUVELLE VAGUE LITTERAIRE EN UKRAINE.
256 pages. \$ 5.00

Замовлення слати на адресу :

SMOLOSKYP

P. O. Box 6066, Patterson Station
Baltimore, Md. 21231, U.S.A.

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО ім. В. СИМОНЕНКА

СМОЛОСКИП

УКРАЇНСЬКЕ ВІСЛАВНИЦТВО ім. В. СИМОНЕНКА

СМОЛОСКИП